

STUDIJA NEMŠKEGA VOJAKA v ujetništvu. Rok več ne dviga v nacijski pozdrav. "Heil Hitler!" mu ne gre več iz ust. Slika je iz jetniške kempe blizu Caena v Franciji.

Churchill na delu za tak dogovor z USSR, ki bi držal

POSVETOVANJA V MOSKVI Z OZIROM NA BODOČE ODNOSAJE MED SOVJ. UNIJO IN ANGLIJO. — POLJSKA, SREDOZEMLJE IN BALKAN GLAVNE TOČKE RAZGOVOROV

Vplivni angleški liberalni dnevnik Manchester Guardian pravi v glavnem uvodniku v izdaji z dne 11. oktobra, da sta si Anglija in Sovjetska unija v mnogih vprašanjih toliko narazen kakor svetovi. Ugotavlja, da se njuni mnenji križajo skoro v vseh problemih Evrope, razen v enem. Popolnoma soglasni sta samo v naporih poraziti Hitlerja.

Glavne sporne točke

Dasi izgleda vprašanje bodoče Poljske eno najbolj spornih v zavezniški diplomaciji, je, kar se Anglije in Rusije tiče, nekaj drugih, ki sicer niso na javnem rešetku, kakor je poljski problem, toda so za povojno odnose med Veliko Britanijo in U. S. S. R. življenske važnosti.

Anglija si lasti mandat pokroviteljice nad Sredozemljem. Mussolini ga ji je skušal v tej vojni iztrgati, pa je izgubil ne samo vojno, ampak tudi Italija ni več njegova. Sredozemsko morje, ki ga je bivši "duče" ob velikanskem navdušenju italijanskega ljudstva proglasil za "mare nostrum" (naše morje) je sedaj pod angleško dominacijo veliko bolj, kakor pa je bilo pred vojno. Italija je danes vsled zavezniške okupacije v bistvu pod angleškim poveljstvom in profesor Borgese pravi v reviji Nation, da je sedaj pravzaprav le še angleška "kolonija". Angleške čete so spet tudi v Grčiji. Vendar pa v Londonu niso prepričani, da ne preti angleški nadvladi v Sredozemlju od nikjer več nevarnost.

Rusija tradicionalna tekmovalka V Mali Aziji in za vpliv na bližnjem vzhodu v splošnem, pa za vpliv na Balkanu je Rusija Veliki Britaniji tradicionalna tekmovalka. V prošlosti se je angleška diplomacija v zavezništvu ruskega imperialističnega prodiranja na bližnji vzhod in na Balkan oslonila večkrat na kazerjevo Nemčijo, Avstro-Ogrsko in Francijo, dokler ni v svojih poželenjih za prodiranje na Balkan in v Malo Azijo, ter dalje proti Indiji, postala An-

gliji Nemčija bolj nevarna kakor carska Rusija.

Ni bilo časa za vnanje ambicije Boljševiška Rusija je imela mnogo let opraviti s svojimi notranjimi problemi toliko, da ni imela ne moči, ne časa, nadaljevati z uveljavljenjem svojih ambicij v Mali Aziji, v Sredozemlju in na daljnem vzhodu. Kitajski je prepustila Mandžurijo, ki je bila prej ruska sfera vpliva, in Japonski je pod pritiskom prepustila kitajsko vzhodno železnico, ki gre preko Mandžurije in je bližnjica iz Rusije v nekoč njen Port Arthur in na Pacifik.

Oklep sovražnih režimov

Na Balkanu so po zaslugi Anglije in Francije nastali po prejšnji vojni Sovjetski uniji sovražni režimi. Vsak, ki ji je skušal biti prijateljski, n. pr. Stamboulovskijev v Bolgariji, je bil strmoglavljen. Jugoslovanska vlada n. pr. je bila Rusiji sovražna do zadnjega. Šele nekaj dni pred nemškimi vpadom se je domislila, da je na svetu velika dežela, ki se imenuje USSR in poslala tja svojo prvo deputacijo.

"Sanitarni kordon" krog in krog

Poljska ni imela od svoje (Nadaljevanje na 3. strani.)

Politična igra s Poljaki, Italijani in z Nemci v sedanji volilni kampanji

Na velikem zborovanju ameriških Poljakov v New Yorku je republikanski kandidat Dewey drzjal v sršenovo gnezdo z zahtevo, da mora biti bodoča Poljska svobodna in zaščitena pred "agresorji". Šlo mu je le za glasove državljanov poljskega pokolenja. L. 1940 je ta isti Dewey še trdil, da ne bi imelo za to deželo nobenega smisla spuščati se v boje ali v vojno za koristi drugih držav. Vojna se je namreč v bistvu pričela vsled Hitlerjevega napada na Poljsko.

Minuli teden je Roosevelta obiskala deputacija poljskih političnih vodij, ki mu je povedala, da zastopa pet milijonov Američanov poljskega porekla. Vprašala ga je, kaj se je zgodilo z atlantskim čarterjem? Če še kaj velja, da-li velja tudi za Poljsko? Zahtevala je, da se zavzame za ohranitev poljskih mej kakor so bile pred sedanjo vojno, in da se Poljski zajamči pravico do neodvisnosti in do samostojne vlade. Iz deputacije je kipelova sovrastvo do Sovjetske unije. Ali so zavezniki Poljsko pripravljene varovati pred komunizmom, je vprašala deputacija, ko je Rooseveltu oddala svoj memorandum.

Bil je napisan že junija t. l., a predložen mu je bil šele sedaj — tik pred volitvami, češ, ako ti je kaj za glasove ameriških Poljakov, glej, da se po-brigaš za naše zahteve!

Enako komedijo uganjajo politiki na račun glasov ameriških Italijanov. Tudi tu republikanski politiki Italijanom sušljajo, da sta Roosevelt in Churchill izdala njihno rojstno domovino, da pa se ji obeta boljša bodočnost, če se spremeni administracija v Washingtonu.

Med Nemci v Ameriki pa se agitira podtalno — češ, ako ostane administracija taka kot je, Bog se usmili bodoče Nemčije!

Taka je ameriška volilna kampanja vsaka štiri leta. Breznačelna, zavajalna, lažnjiva in draga — a po volitvah pa vseeno ostane kakor je bilo. Le osebe se včasih premenjajo.

Vojni relif, ki ga je ustanovil ZOJSA, prejel v 16 dneh nad \$33,000

Prejeli smo v objavo prve izkaze prispevkov v relifni sklad južnoslovanskih Amerikancev (War Relief Fund of American of South Slavic Descent), ki pa jih v celoti v Proletarcu zaradi pomanjkanja prostora ne bi mogli objavljati, pač pa v izčrpnih, kakor smo delali za JPO-SS.

Od 22. septembra 1944, ko je bila ta relifna akcija na seji ZOJSA v Pittsburghu ustanovljena, pa do včerajšega 5. oktobra, ji je bilo direktno prispevano \$10,144, od 6. do včerajšega 8. oktobra pa \$15,621.

V isti dobi je ZOJSA izročil relifnemu skladu \$7,346,98, ki jih je prejel v ta namen. Skupaj torej v 16 dneh \$33,111,98.

Izmed onih prispevateljev, ki so dali večje vsote, je na prvem mestu Yugoslav-American Central Council, San Pedro, Calif., ki je poslal \$13,000, na drugem mestu pa Progressive Slovenke (Progressive Slovene Women of America), ki so poslele \$6,000. Združeni odbor Jugoslovancev v

San Franciscu je prispeval \$2,500, kapitan Ivan Ivančič je nabral na ladji "Plavnik" \$1,065, Chas. Gaber od SANSove podružnice v Detroitu \$427, in Zenski klub Slovenskega delavskega doma \$100, skupaj iz Detroita od Slovencev \$527. Prej omenjeni Ivančič je nabral v ta namen tudi na parniku "Sv. Duje" znesek \$400. Mnogo prispevateljev je dalo po \$100. Srbski progresivni klub "Karadjorje" v Garyju, Ind., je dal \$1,131.

Naslov te relifne akcije je 1010 Park Avenue, New York, N. Y.

Izkaze, ki bodo nedvomno objavljeni v vseh tistih jugoslovanskih listih, ki sodelujejo in imajo prostor za to, sta podpisala glavni tajnik tega relifa Strahinja Maletič in pomožna blagajničarka Anne Traven.

Odborniki relifa, ki se uradno imenuje kot navedeno v prvem stavku v oklepaju, so Louis Adamič, častni predsednik; Zlatko Baloković, predsednik; podpredsedniki: Mile Marinko-

Jubilejni kongres Zadrúžne lige bil triumf uspehov

Dne 8.-13. oktobra se je vršil v Chicagu v hotelu Morrison jubilejni kongres Ameriške zadrúžne lige (Co-op. League of the USA), v kateri so združene konzumne in nakupovalne zadruge. Jubilej je bil v tem, ker je proslavil stoletnico zadrúžnega gibanja. Zadrúžništvo ima svoj početek z ustanovitvijo zadruge tkalniških delavcev v Rochdaleu na Angleškem leta 1844. To je bil začetek modernega zadrúžništva med delavstvom. V spomin na tisti svetovno zgodovinski dogodek na polju sodelovanja in vzajemnosti se je ob priliki tega kongresa vršila tudi v ta namen aranžirana posebna gledališka predstava za delegate in goste.

V Ameriški zadrúžni ligi, oziroma v k nji pridruženim kooperativam, je včlanjenih dva in pol milijona družin širom dežele.

Na kongresu je bilo poudarjeno, da je članstvo zadrúg v sto letih v 39 deželah po svetu naraslo nad sto milijonov, in da se zadrúžnemu gibanju po tej vojni obeta še večji napredek kot kdaj prej, kajti bodočnost sveta je v vzajemnosti, torej v zadrúžništvu.

L. ADAMICEVO POROČILO O DELU ZOJSA

V tej številki na angleški strani je poročilo Louisa Adamiča o aktivnostih in uspehih ZOJSA, ki ga je podal ustmeno na seji omenjene organizacije dne 22. sept. v Pittsburghu. Priporočamo, da ga prečitate.

Nemški diplomati "odstopajo"

Ze precej "nižjih" nemških diplomatov v inozemstvu je v minulih tednih odpovedalo službo in se vladam dotičnih držav proglasilo za "begunce", da jim ni treba nazaj v rajh, ki se Hitlerju ruši pod nogami. Tako je napravil take korake v svojo varnost glavni uradnik v Hitlerjevem poslanstvu v Vatikanu, dne 8. oktobra pa je resigniral nemški ataše za kulturo Herman Kappler, dodeljen nemškemu poslanstvu v Stockholmu. Ker se je zaeno z izstopom iz nacijske službe proglasil za "begunec", bo ostal na varnem pod švedsko zaščito.

vich, Joseph M. Martinac in Michael Evanoff. Eksekutivni tajnik je Rev. Strahinja Maletič, blagajnik Mirko G. Kuhel, Devera Sievers je direktor relifa, pomožna eksekutivna tajnica je Charlotte Muzar, pomožna blagajničarka Anne Traven, v nadzornem odboru pa so George Kovacevich, Anthony Lucas in Fred A. Vider.

Relifni odbor ni doslej poslal še nobenega direktnega apela za denarne prispevke, upoštevajoč željo merodajnih oblasti, da bi sedaj pustili prosto polje za Community and War Fund. Je pa z vsem svojim aparatom v akciji za zbiranje obleke.

Stvari glede JPO-SS, ki jih je treba razčistiti

FRANK ZAITZ

III.

Na Sansovi konvenciji 2.-3. sept. v Clevelandu so delegati zahtevali, da se akcija za materialno pomoč staremu kraju spravi v tir. Nihče, ki je kaj govoril, ni bil zadovoljen s tem, kar je JPO-SS (Jugoslovanski pomožni odbor, slovenska sekcija) dosedaj dosegel. Govorili so o krivdah, grajali to in ono, a v enem so si bili vsi edini: dasi JPO-SS deluje že nad tri leta, je rezultat vse kaj drugega kot zadovoljiv.

Ce hočemo iskati vzrokov, ni treba biti nikomur v zadregi zanje. Vsak si jih lahko najde po svoji izbiri.

Ko je bila relifna akcija ustanovljena, se je poudarjalo, da mora biti to striktno pod vodstvom podpornih organizacij, oziroma njihovih glavnih predsednikov ali pa tajnikov. Sprejeli so resolucijo, ki smo jo v tem listu takrat komentirali in jo označili za nerealistično in zmotno. Naglašala je namreč, da naj bo akcija ameriških Slovencev v sedanji vojni zgolj za materialno pomoč staremu kraju. Izjavili so, da političnega umešavanja v JPO-SS ne bodo trpeli, ne dovolili. Ampak razmere so bile takrat veliko bolj za politično kot relifno akcijo, čeprav so tisti, ki so prevzeli vodstvo relifa, smatrali drugače. A razmere so izvajale svoje in tako so politično akcijo v obrambo starega kraja radevolje priznali tudi tisti, ki so se v svoji prvotni resoluciji za relif izrekli proti nji. Potem je relifni odbor napravil par političnih potez tudi na svojo roko, na primer neroden nasvet Petrovi vladi v Londonu, koga izmed Slovencev naj imenuje za ministra.

Z ustanovitvijo Sansa je zakipelo, a se kmalu ohladilo in je tako ostalo, dokler se ni sčistilo politično ozračje v njegovemu vodstvu in v slovenski javnosti v splošnem. SANS se je nato razvil v zares živo, delovno politično gibanje, ki pa je na svoji individualnosti izgubilo v skupno dobro s pridruženjem k aktivnostim ZOJSA.

Sedaj, ko izgleda položaj za otmitev in bodočnost Slovenije in ostale Jugoslavije veliko boljše kakor n. pr. pred letom, in čudežno boljše kot pa v času ko se je vršil prvi slovenski narodni kongres decembra 1942, je postalo vprašanje relifa nad vse važno. Povsem naravno je, da je bila relifna akcija na Sansovem zboru 2.-3. sept. t. l. ena izmed najaktualnejših točk.

Resolucijski odbor je delegaciji predložil stališče Sansa, zapopadeno v tem, da SANS ne misli postati relifna organizacija, pač pa z vsemi svojimi močmi, od vodstva pa do zadnje podružnice, pomagati — to je sodelovati v relifni akciji.

Nedvomno je imel pri tem vsakdo v mislih sodelovanje z že obstoječo relifno organizacijo JPO-SS. Prve tri črke pri imenu te ustanove bi sicer lahko izostale, ker se prvotni načrt za ustanovitev skupne relifne organizacije pod tem imenom (JPO), v katerem bi imela vsaka jugoslovanska narodnost svojo sekcijo, ni posrečil. Ostala je v njemu samo slovenska sekcija. Hrvti in Srbi so šli vsak svojo pot.

Toda medtem (po Sansovem zboru) se je pod pokroviteljstvom ZOJSA pričelo gibanje za ustanovitev resnične skupne jugoslovanske relifne akcije — take namreč, ki bi šla na delo smotreno, organizirano in z največjo spretnostjo. V tak namen je treba urada. Urad ji je dal ZOJSA. Za smotreno delo je treba nekoga, ki ga planira, in pa ljudi, ki načrt izpopolnjujejo in izvršujejo. Treba je v uradu stalnih, sposobnih delavcev. ZOJSA je na svoji seji 22. sept. v Pittsburghu sklenil DELATI po teh pravilih. Izvoljeno je bilo vodstvo za skupno relifno akcijo. (Nadaljevanje na 4. strani.)

Sotrudniki koledarja, ki so se požurili s spisi

V tiskarni nam pripovedujejo, da vsled pomanjkanja delavcev ne bi mogli napraviti za naš koledar toliko dela naenkrat kakor prejšnja leta, torej jim bo treba čas za ta posel raztegniti na daljšo dobo. In čimprej jim damo vse gradivo, toliko laglje ga jim bo razpodeliti na določeni čas.

Enako v stiskah smo v uradu, kjer sta nam včasih pomagali pri takih delih ena stalna in ena začasna moč. Zato se moramo za sodelovanje letos zanašati toliko več na sotrudnike.

Med prvimi, ki so svoje spise poslali, je Josip Česarek. Pripredil je pod naslovom "Bogati trgovec" daljši, poljudno napisan drobec iz zgodovine ameriških Slovencev, tokrat poglavje o pokojnem veletrgovcu Petru Rupetu na Calumetu in njegovi vlogi v naselbini in v javnosti.

Anton Šular je poslal črtico o "Mehki hrbtnici", kakršnih je veliko med narodom.

Joško Oven je pripredil spis o slovenskih nase-ljenjih v Mehiki.

Dr. F. J. Kern je posegel v zelo zanimivo, še neobdelano poglavje o bivših slovenskih semenišnikih v St. Paulu in njihni vlogi v našem ameriškem življenju.

V prihodnjem letniku bo tudi zgodovina slovenske naselbine v Bridgeportu, O. Stvar je pripredil Joseph Snoy.

Dalje bodo v njemu prvič v tej vojni sodobni spisi iz starega kraja, največ iz vrst onih, ki se aktivno bore za novo Slovenijo in Jugoslavijo v osvobodilni fronti.

Vse ostale sotrudnike znova prosimo, da naj svoje spise pošljejo ko hitro mogoče. Le na ta način bomo lahko premagali tehnične težave, ki so nastale vsled sedanjih razmer.

WLB vztraja pri mezdni formuli "malega jekla"

Predstavniki unij CIO in AFL si že dolgo skupno prizadevajo strmoglaviti takozvano "Little Steel" mezdna formulo, ki dovoljuje zvišati plače na podlagi predsednikove odredbe samo toliko in nič več. Ta označba je dobila svoje ime po zahtevi delavcev v neodvisnih jeklarnah za zvišanje mezd, ki jim je bila po dolgih naporih dovoljena s posebnim predsednikovim odlokom. To je bilo pred par leti. Ob enem je odredil, da se sme na podlagi iste višine zvišanja mezd ugoditi tudi delavcem v drugih obratih, pogojno, da je

na podlagi te formule bila prej preizkušena. Drugače se je ne sme zvišati v nobenem slučaju. Vsako zvišanje pa mora odobriti WLB (War Labor Board), predno sme priti v veljavo.

Predstavniki unij dokazujejo, da je mezdna formula "malega jekla" postala za delavce krivična, ker ne jemlje v obzir stalnega višanja cen življenskih potrebščin in pa silnega večanja profitov, ki jih kujejo korporacije na račun vojne in pre-nizkih plač.

Tako je prišlo pred WLB vprašanje mezдне formule ma-

lega jekla pred tedni spet v ospredje, na zahtevo delavskih zastopnikov v njemu, ki so predlagali, naj se predsedniku priporoči dvigniti odstotek, do katerega se sme zvišati plače. Po dolgih prerekanih je večina v WLB, ki jo tvorijo takozvani zastopniki javnosti in pa delodajalcev, dne 11. oktobra odklonila predlagati Rooseveltu kako spremembo v obstoječi mezdni formuli, iz razloga, da bi zvišanje plač v splošnem nič ne za-legalo, ker bi se ob enem zvišale cene potrebščinam toliko ali pa še več, kakor mezde. Delavstvo

bi bilo torej vzlic zvišanju tam kot prej, pravi večina v WLB, dočim so zastopniki unij v njemu poslali Rooseveltu poročilo manjšine, v katerem priznavajo nevarnost, toda vlada lahko poskrbi, da se cene ne bi dvignile, ker so že zdaj previsoke. Prav radi tega so delavci upravičeni do zvišanja plač. A ne izgleda, da bodo glede mezдне formule v Beli hiši pred volitvami storili kako spremembo, dasi jo delavstvo zares zahteva, ker upravičeno smatra, da imajo prednosti le prekupčevalci in korporacije.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

NAROCNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00.

Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopiši in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor.....Frank Zaitz
Business Manager.....Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.

Telephone: ROCKWELL 2864

Iniciativa za enotnost in novo internacionalo

V najtragičnejšem času sodobne zgodovine je delavstvo po svetu brez politične internacionalne in tudi na unijskem polju jo ima sedaj bolj na papirju kakor v resnici.

Svetla točka v megli mednarodnega delavstva in v zmedeni ostankov od fašizma razbite socialistične delavske internacionalne pa so delavske stranke v imperiju Velike Britanije. Te so ves čas vojne napredovale in na svojem skupnem sestanku v septembru in oktobru t. l., ki je trajal nad tri tedne, sklenile podvzeti iniciativo za čimprejšnjo obnovitev socialistične internacionalne in za sklenitev solidarnosti z delavstvom Sovjetske unije bodisi na delavskem političnem in posebno na strokovnem polju.

V ta namen je bila v času sestanka zastopnikov delavskih strank in delavskih unij imperija Velike Britanije v Londonu tudi delegacija zastopnikov sovjetskih delavskih unij, ki ji je načeljeval Vasilij Kuznecov, predsednik centralnega sveta sovjetskih strokovnih unij.

Na sestanku delavskih strank britskega imperija so bile zastopane angleška delavska stranka, kanadska Co-operative Commonwealth Federation, in pa delavske stranke Avstralije, Nove Zelandije in Južne Afrike. Torej je bila že to precejšnja "internationalna", zastopana s štirih delov sveta.

Avstralska delavska stranka je na vladi, enako novozelandska. Angleška je zastopana v Churchillovem koalicijskem kabinetu. Kanadska Commonwealth federacija je v minulih par letih pri vsakih volitvah pokazala presenetljiv napredek in se nadeja postati večinska stranka že v prihodnjih splošnih volitvah v kanadski parlament. V par provincialnih zbornicah pa že ima večino.

Nobena izmed teh strank ni ekstremistična. Izmed vseh je kanadska še najbolj radikalna, kot se med Angleži razume to besedo. Vsem je cilj socialistična gospodarska uredba. In vse žele po tej vojni prepričati bratomorni boj, kakršen je trajal med politično in strokovno organiziranim delavstvom po prejšnji vojni skozi do časa, ko je prišel na krmilo Hitler, in svojo pretnjo, da se bodo glave marksistov kotljale po pesku, dejansko izvršili.

Zastopniki teh delavskih strank so se v svojih razpravah zavedali, da zmaga nad Hitlerjem in potem nad Japonsko sama na sebi še ne bo triumf ali zmaga demokracije. Kajti ta ima veliko sovražnikov tudi v deželah, ki so v vojni s Hitlerjem in z mikadom. Privilegiji se boje socializma in socialistične demokracije bolj kot česar koli. Vsled tega je jasno kot dan, da zmaga nad naciji in Japonsko sama na sebi ne bo pomenila nove dobe socialnega sožitja, kajti nasprotujoči si ekonomski in imperialistični interesi bodo ostali in razredni boj ter tekma med njimi samimi se bo nadaljevala.

Mir pa je za mednarodno delavstvo življensko vprašanje. In le če bo mednarodno organizirano in politično ter strokovno toliko močno, da bo imelo odločujočo moč saj v nekaterih najvažnejših deželah, in v drugih pa dovolj moči zavirati reakcijo, bo lahko nastala doba mirnega razvoja iz starega sistema imperialističnih in kapitalističnih tekmojav ter izkoriščanja v socialistično urejevano svetovno gospodarstvo.

Zastopniki delavskih strank britskega občestva so na tem velevažnem sestanku sklenili, da gredo v ospredje delovanja za te smotre. Zavedajo se, da je naloga jako težka. Posebno se je na konferenci omenjalo pomanjkanja močne delavske socialistične stranke v Zed. državah. Zastopniki kanadske Commonwealth federacije so poudarjali, da je kar tragično, ker je njihova močna industrialna sosedba brez delavske politične stranke, ki bi kaj pomenila, in na strokovnem polju pa je delavstvo toliko razdrojeno, da se je bati, kaj bo iz tega, ko bo konec vojne in se bodo razmere obrnile, kar se delavskih interesov tiče, delodajalcem v korist.

Toda neglede na Zed. države — svet je velik in prva naloga konferenčnikov v Londonu bo obnovitev socialistične internacionalne in zaeno s tem ustvariti pogoje za sodelovanje z delavstvom Sovjetske unije. Vsi so izrazili vero, da ne bo dolgo, ko dobe tudi Zed. države močno, vplivno socialistično gibanje, in prepričani so, da bodo nastala v osvobojenih evropskih deželah ne samo močnejša delavska politična gibanja kakor so bila, ampak tudi enotnejša.

Kajti v solidarnost jih silijo razmere in pa nevarnost pred novimi navalni reakcije. V večini dežel v Evropi je volja za skupnost med socialisti in komunisti odkritosrčno izražena. Kajti baš delaveci v teh deželah so na svoji lastni koži izkusili, kako silno težko kazen so plačali za bratomorni boj, ki je divjal med njimi od konca prejšnje pa do te vojne.

Veliko jih je, posebno med socialisti, ki Zinovjeva in drugih tajnikov kominterne ter njenega silnega ruvarstva in vrtnaja ne morejo pozabiti. A v nekaterih deželah so se bivša medsebojna sovražstva že zelo polegla in če bo volja na OBEH straneh za skupnost v skupne namene in za skupne cilje, bo po tej vojni nastala res doba, ki se je bo lahko označevalo za prehodno dobo iz kapi-

TRDNJAVSKO MESTO GRODNO pred Vzhodno Prusijo, ki ga je osvobodila rdeča armada v prvi poletni ofenzivi, postaja polagoma zopet normalno, čeprav je tudi sedaj center močnih vojaških oddelkov in vojnega prometa. Toda je domače vojaštvo, ki prebivalstvu pomaga, da se čimprej uredi in obnovi svoje prejšnje življenje.

KATKA ZUPANČIČ:

IVERI

Cankar in moja šola

Ivan Cankar je bil takrat že v grobu, ko sem njegovo "Moje življenje" čitala prvič. Spominjam se pa, kako mi je njegova pikra kritika glede šole in vsega, kar je bilo z njo v zvezi, na prvi mah pokvarila vso dobro voljo.

Kako ne? Na učiteljsko so nam trdili, da je učiteljski poklic eden najlepših, najidealnejših poklicev, obenem pa tudi eden najtežavnejših. To poslednje sem zlasti sprva okušala v toliki meri, da mi za tisti "najidealnejši in najlepši" ni ostajalo drugega kot zgolj bridek nasmeš.

Treba je bilo par let, da sem se uživala v moj posel ter ga vse počasi vzljubila. Šolsko delo je že na večrazrednih naporno, na enorazrednih pa, lahko rečem, petkrat napornejše. In jaz sem tisti čas službovala na enorazrednici.

Pa si zamislite hladen zimski večer, ko so v vaških hišah že davno upihnilli luč. Edino šola je še budna, dve razsvetljeni okni pričata, da nekdo še spancu kljubuje. Učiteljico sicer zebe, zebe jo še največ od samote. Edino dobra knjiga ji pomaga prebiti dolge zimske večere. In dobro knjigo ima. Naročila si jo je bila. Komaj čaka, da se bo kupec zvezkov znižal do naslednjega zvezka. Enolično in mučno delo je to popravljanje nalog, toda otrok pogleda učiteljico vprašujoče, skoroda očita, če ne opazi njenega znamenja pod svojim včasih s težavo izvršenim delom, in volja mu splahne. Uradne zadeve so rešene, gradivo za drugi dan pripravljeno, in zvezkov je hvala Bogu konec!

Po nekaj minutah je učiteljica že v postelji, s knjigo kakopak. In čita. Duh ji je potreben spremembe. Čita dolgo v noč, čita — šolski plesnobi... "Učitelj mi je zopet edinole zato, ker je bil učitelj... Priskutnost je bila v ozračju, je bila v vzduhu, ki je smrdel po plesnobi... Sošolci, tudi moji najljubši prijatelji... dišali so po plesnobi, v obraz so bili bledikasti, čemerni in hinavski... Sola krivenci, potvarja in pači voljne mladike, tako da jablan ni več jablan, temveč zopernaturna spaka..." itd.

Tisto noč sem le malo spala. Neznansko me je potrljo, pa čeprav se mi je sproti razodevalo, da je Cankar v prvi vrsti šibal obči sestav avstrijskih šol. Ne le on, ampak vsi, ki so imeli kolikaj sol v glavi, so spoznali, da je šolstvu treba reforme, da že davno vpije po njej. Šolski učni načrti so tesnili slehernega

učitelja in učenca. Strogo predpisane formalne stopnje, šablonska metoda, tisočkrat premeta šolska berila, ki so prehajala iz rok v roke, z roda na rod, mrtva računica, abstraktna duhomorna slovnica — ni čuda, da je bila šola, ne toliko učilnica, kot pa mučilnica za šolarje in za učitelja.

Vzdrževanje šole je bila izrecno zadeva občine in niso bili redki slučajji, ko so se krajni šolski sveti drli in kregali, če je bilo treba kupiti za šolo le — novo metlo... "Ako pa je učitelj zinil kaj o kakem novem, nekoliko dražjem učilu, recimo o zemljevidu, je povzročil toliko krika, kakor da kani spraviti občino na kant. Občani so poznali samo dajatve, prejemkov ni bilo tolikšnih, da bi zadostovali za vse, tako je šola pomenila breme, o katerem bi se prav lahko zapelo: Kaj pa je tebe treba bilo..."

Poleg vsega pa še politična strankarska gonja. Slavni Slovenski ljudski stranki gre še največ zaslug, da je "dvignila" kmetško ljudstvo s tem, da je marikateremu naprednemu učitelju za vselej zlomila peroti.

Spomnim se učitelja B., ki je s kovčegom v roki kakor burja privihral na črnomaljski kolozdvor, pa skočil v vlak, kakor da mu gori pod nogami. Nato je odprl okno in se obesil ven, da se je še enkrat ozrl tja proti Kolpi, kjer je učiteljeval še ne dobro leto. Pijunil je tja. "To tebi, Beli krajina!" Tedaj šele je ugledal nas, ki smo stali ob vlaku. Oči so mu gorele kakor dve baklji.

Oglasila sem se. "Sem Belokrajinka, zato mi ne more biti vseeno, če vidim koga pljuvati po naši zemlji. Kaj vam je storila?"

"Zemlja nič, ampak golazen na nji!" Postajni načelnik je bil že pripravljen, da za znamenje za odhod. "Boj kratek. Ljubljanski klerikalci so jahali po župniku župana in ves občinski svet. Ta je jahal nadučitelja, nadučitelj pa mene. Njemu so pukljali zlomili. Ali meni je ne bodo! Ne meni! Sem rajši ušel! Adijo" je kričal, ko je vlak postaja že zapuščal. Zgubili smo sled za njim. Bilo nam je vsem žal za njim, zakaj obetal je veliko.

Da, bilo je nezno. Ampak zdaj se je predručilo in zboljšalo, sem se tolažila. Šla je Avstrija in za njo njene okorele šolske postavbe. V šolah veje nov duh. Tudi Cankar, če bi le še živel, bi opazil znamenja napredka. (Politika je vse tistih dob sukala na mestu — iskala si je nova — stara pota.)

Vsa ta razmišljanja me niso

mogla pomiriti. Drugi dan, sem si kritičneje ogledala moj šolski naraščaj, posebno bledikaste obrazke sem na skrivnem motrila, pa iskala "Cankarje" med njimi. Toda obrzi so bili prejasni, da bi se mogla skrivati le senčica hinavščine za njimi. Pozneje sem jim dala za prosto pisje nalogo: Šola in jaz. Naj se ne boje napisati tako, kakor čuti, sem jim naročala. "Brez skrbi povejte, če vam šola ni všeč in zakaj ne."

Veselo so prikimali. Njihovi izdelki so izražali le različne želje: dobri računarji so želeli več računstva; risarji več risanja; pevci več petja; pa tabla bi morala biti zelena in kreda rumena; opoldne dve uri odmora, da bi lahko šli vsi domov jest; jezi jih, če jim učiteljica gleda za ušesa ali v zatilnik, če je dobro umit — itd.

Od vseh najkrajša naloga pa se je glasila: Doma moram delati. V šoli pa počivam. Zato jo imam rad. Jože M.

Ne, mladih "Cankarjev" nisem imela v šoli.

Družini, ki je imela 5 sinov, dala vlada enega nazaj

Družina Albena Borgstroma v Tremontonu, Utah, je imela pet sinov. Vsi so bili pozvani v armado. Stirje se ne bodo več vrnili. Trije so bili ubiti na bojiščih, eden pa je pogrešan. Starši so se obrnili na vojaško oblast, naj ji saj enega ohrani. Bila je uslišana. Njen peti, edini še živ sin je bil častno odpuščen iz armade in poslan k staršem.

SKLAD 200-TERIH LISTU V PODORO

Pod to označbo se priobčuje prispevke za vzdrževanje Proletarca v kampanji, ki jo je zasnoval predsednik upravnega odbora Proletarca Josko OVEN. Apelira, da se na ta klic odzove najmanj 200 prijateljev lista, ki bi prispevali po \$5 vsaki ali več.

Namen tega sklada je obvarovati list pred zadolžitvijo in pa v pomoč agitaciji za njegovo razširjenje. Manjši zneski bodo i v naprej priobčevani v regularni koloni "Tiskovni sklad Proletarca".

XII. IZKAZ

Christina Nadvesnik, Oglesby, Ill.	\$ 5.00
John Grlica in soproga, Cleveland, Ohio	5.00
Math Richter, Cleveland, O.	5.00
Frank Silo, Cleveland, O.	5.00
Frank Trebec, Cleveland O.	5.00
Edward Branisel, Cleveland, O.	5.00
Joseph Fabjaneich, Cleveland, O.	5.00
Ludvik Katz, Chicago, Ill.	5.00
Frank Grzelech, West Allis, Wis.	5.00
John Selak, Van Nuys, Calif.	15.00
Paul Oepek, Detroit, Mich.	7.00
Frank Podboy, Parkhill, Pa.	5.00
Klub št. 114, JSZ, Detroit, Mich.	5.00
John Bertling, Detroit, Mich.	10.00
Skupaj	\$ 87.00
Prejšnji izkaz	1,074.00
Skupaj	\$1,161.00

Prispevateljev v tem izkazu 14, zadnji izkaz 192, skupaj 206, nad kvoto 6.

JOSKO OVEN:

RAZGOVORI

Končni naskok na Festung Deutschland je v polnem zamahu. Od severa, vzhoda, juga in zapada bobne topovi in zavezniške armade se pomikajo bližje in bližje Reichu. Na več krajih so se že zarezale v telo Nemčije. Bombe padajo nanjo v večji množini, kot so pred štirimi leti deževale nemške bombe na Rotterdam ali pa na Belgrad. Čudno, kako se obrača kolo sreče!

Ko to pišem, se bližajo ruske čete Budimpešti. V Jugoslaviji stoje partizanske in ruske čete pred Belgradom. Vse tiste peklenske vojne grozote, katere so nemški fašisti zanesli v Evropo, se vračajo domov — v Reich.

O miru se posebno zadnje čase veliko govori. Razprave, kaj storiti z Nemčijo in z Japonsko, so na dnevnem redu. Ali kaj stvarnega, konkretnega, posebno glede Nemčije, se dosedaj še ni pokazalo. Na eni strani se govori o kaznovanju vodilnih nacijev, na drugi strani pa pripovedujejo, da ima zavezniška komisija, katera preiskuje nacistične zločine, šele koma tri tisoč imen na svoji listi, in da med temi ni ne Hitlerja, ne Goeringa in Himmlerja — in ne Goebbelsa. Upajmo, da so ti ljudje, kateri to priobčajo, v zmoti. Kajti če niso, potem bo vera v pravico in justico izgubljena.

Glede Nemčije same je toliko načrtov in nasvetov, da človeku zbežajo možgane. Od popolnega uničenja nemške industrije, pa do mehkega miru, kateri ne da bi Nemcem samo odpustili vse grehe, ampak še bolj razvil njihovo industrijo kot je bila pred začetkom vojne. Samo v enem so si edini. In to je, da mora Nemčija biti razorožena. Kot se razvijajo dogodki sedaj, bo Hitler že sam poskrbel, da ne bo ravno veliko Nemčije cele ostalo. Izgleda, da se hoče boriti do zadnjega Nemca.

Grobovi

Kot da je nastala epidemija, pobira nekdanje predsedniške kandidate smrt druga za drugim. Dne 4. okt. je umrl Alfred Smith in nekaj dni pozneje Wendell Willkie. Willkie, kateremu je bilo ob njegovi smrti komaj 52 let, je postal čez noč znamenit s svojo predsedniško kandidaturom leta 1940. Priznati se mora, da je od časa od kar je vstopila Amerika v vojno, Willkie v resnici delal, pisal in agitiral tako, kakor je bilo po njegovih misli prava pot za bodoči svetovni mir. V ta namen je spisal knjigo "One World", katera je imela milijone čitateljev. V letošnjih primarnih volitvah je kandidiral tudi za predsedniško mesto, ali izid v Wisconsinu, kjer je bil v primarnih volitvah načelno poražen, ga je razočaral. Od takrat pa do svoje smrti je ostal v ozadju. Uvidel je, da imajo v republikanski stranki izolacionisti in "nacionalisti" sedaj glavno in vodilno besedo.

Dne 20. oktobra bo devetnajst let, odkar je zatisnil oči v Terre Haute, Ind., eden največjih delavskih borcev in voditeljev, kar jih je rodila Amerika, socialist in sodrug Eugene Victor Debs. Z njegovo smrtjo je nastala v delavskem socialističnem gibanju v Ameriki tako velika vrzel, da se še do danes ni strnila. Smrt od časa do časa povzroča velike ljudi, katere bi svet danes — posebno še delavci, v resnici potreboval. Vkljub vsem zmotam, vojni in drugim krivicam — ena resnica postaja vedno jasnejša — in to je, da bodočnost spada socializmu.

Pri nas

Rohenje v predsedniškem volilnem boju postaja vedno glasnejše. Privlekli so na oder Browderja, Hillmana, socializacija in komunizem. Ker to še ni bilo zadosti, se namigava Italijanom in Poljakom, da jih zvezna vlada izdaja. Vse zakotne smeti so pobrane, vse, tudi zapisane besede so spremenjene tako, da se jim prilaga. Čas je kratek, komaj še par tednov, ko bo odločevala glasovnica. Denarja je menda dosti na obeh straneh — skoro gotovo več na republikanski strani. Je pač kot je nekdo izjavil neki dober poznavalec našega življenja: "Kaj bi bilo v Ameriki, če ne bi imeli predsedniških volitev?! Le v

njih pridejo vsi grehi na dan." Zaključki konference v Dumbarton Oaksu so bili priobčeni 9. oktobra. Udeleženci konference, čeprav se niso strinjali stoprocentno v vseh stvareh, so napravili precejšen načrt za obdrževanje svetovnega mira. Načrt je kajpada predložen zavezniškimi velesilam v razpravo in odobritev. O posameznih točkah dogovora se bo pač mnogo debatiralo, ker so za končni načrt, ki se ga bo sprejelo, velikega pomena.

Sploh pa nihče ne ve, kaj bo sledilo tej vojni.

John W. Galbreath iz Columbusa, Ohio, načelnik politične kampanje za podpredsedniškega kandidata gubernerja Johna Brickerja. Je postal čez noč precej "znamenit". Stvar se tiče nekega posestva blizu Jolietta, Ill. Lansko leto ga je Galbreath nupil za \$60,000. Mornariški department, kateri je tisto posestvo potreboval, ga je skušal kupiti od njega. Galbreath, kot dober "patriotičen" Amerikanec, je zahteval za to lastnino, katero je on kupil pred enim letom za 60,000, od zvezne vlade \$450,000. Mornariški department, kateri je dobil potem lastninsko pravico do te zemlje od zveznega sodišča, mu je ponudil zanj \$75,000! Galbreath je dobil od mornariškega oddelka samo namemine za eno leto \$70,000! Posestvo obsega 29 akrov. Sedaj pravi, da noče ponujene svote, in da je že najel advokate, kateri ga bodo zastopali. Res patriotičen Amerikanec!

Dvestoteri

Najuspešnejša kampanja za v pomoč listu se bliža koncu. Ne samo, da so se prijatelji in prijateljice lista odzvali in to križem Amerike, ampak iz njih pisem je razvidno, da je Proletarec v resnici priljubljen. V časih, v kakršnih živimo, in v dobi, ki bo sledila tej vojni, bo naš list bolj potreben kot kdaj prej. Kajti niti za eno minuto ni treba misliti, da bo svet, in še posebno Evropa, ostal tak kot je bil pred vojno. To, da bodo potem, ko pride mir, nastala velika gibanja, tega ne dvomi nihče. S tem mislim tudi reakcionarje. Proletarec je vedno stal neustrašeno na strani pravice, in to bo njegova pot tudi v bodoče.

Naše aktivnosti

V prihodnjih par mesecih jih bo precej. Zinka Milanov od Metropolitanske opere bo pela na proslavi 40-letnice SNPJ v nedeljo 22. oktobra v jednotini dvoranji na Lawndale Ave. V nedeljo 10. decembra bo v isti dvorani vpriporil dramski odsek kluba št. 1 JSZ dramo "Norec", ki jo režira Milan Medvešek. To bo ena izmed najboljših predstav, ki smo jih še imeli na našem odru.

Vse naše prijatelje vabimo da se gotovo udeležijo teh priredb.

Ruski relief

Nimam ničesar za poročati.

Tole mi ne gre v glavo?

"Domobranci" so fašisti, pa najsi bodo hrvaški ali pa slovenski domobranci, prvi pod kvizlingom Paveličem, drugi pod kvizlingom Rupnikom. Le kako, da "Ameriška domovina" tega ne zapopade, to mi nikakor ne gre v glavo!

POVESTNI DEL

FRANCE BEVK:

BEG PRED SENCO

(Nadaljevanje.)

Lojza je zapazila, da gledam njene solze in je položila roko na obraz. Todaj sem se dvignil in stopil k nji. Rahlo sem položil levico na njene kite, z desnico sem hotel odtrgati roke od njenih oči.

"Kaj vam je, Lojza?"
Odmajala je z glavo. Pritisnil sem obraz k njenim lasem, kot da se dobrikam njeni žalosti; zdrknil sem z usti do njenih lic, da se je strela. Telo mi je trepetalo kot na sredno vode vržena šiba. Moje ustnice so pritisle njene...

Ni se branila. V duševnem stanju, v katerega jo je spravilo branje pesmi in moj dotikljaj, mi je vrnila poljub. Ta poljub je imel posebno slast; ustnice so se vsesale, kakor da pijejo... Bil je poljub ljubezni vajene ženske. Do tedaj ga še nisem poznal. Vonj njenega telesa mi je planil v nosnice in me omamil. Prosil sem jo še za en poljub in še za enega... Kakor da se s temi poljubi pečati moja usoda.

Poljubov mi ni odrekla. Sedel sem na svoje mesto, zmešan, kipeč po telesu, trepetajoč do zadnje kaplje krvi. Gledal sem v knjigo, nisem videl črk, pred očmi so plesali pisani kolarji.

Lojza je uprla parkrat solzan pogled vame. Bil je poln sramu in ljubezni hkratu. Samo še enkrat sem stopil do nje.

"Ali me ljubite vsaj malo?"
Pokimala je. Z njeno glavo v rokah sem jo vprašal: "Jutri zvečer se morava sniti... Kje?"

Povedala mi je kraj. V bojazni pred gospo je trepetala... Ko je prišla gospa Fani, je Lojza šivala, jaz sem brezbržno listal po knjigi. Premotrla naju je z bistrim pogledom in vprašala: "Ali sta bila pridna?"

Prikimali sem. Sapa mi je zastala v grlu, niti besede nisem mogel izpregovoriti. Gospa ni odmaknila pogleda od mene in šla molče v kuhinjo.

Ko sva bila sama, mi je dejala: "Sama vaju ne pustim nikoli več." — Njeno bistro oko je videlo vse.

Ceste so šumele polne ljudi, iz vrtoč je udarjal silen vonj v nosnice in omamljal. Lepota škrlatnega večera se je zgrinjala na zemljo in slikala požar na šipe.

Z Lojzo sva krenila s ceste ob dolgem železniškem nasipu, ki se je vlekel visok in zelen do reke. Na drugem bregu so bruhali tovarniški dimniki gosti dim v zrak. Na ozki samotni stezi ni bilo nikogar.

Izpregovorila sva komaj par besed. Kakor da se je beseda zapletla v zagonetne misli in ne more stran. Čakala sva, da pri-

de misel in se porodi beseda. Ko sva krenila ob nasipu na rob njiv, ki so jih senčile akacije in naju zakrile, sva si segla v roko. Kakor električni sunek naju je izpreletelo.

Pogledala sva se in nisva umaknila pogleda. Brez besede je Lojza napela ustnice in stisnila zobe. Nato je napol odprla usta, kakor bi me hotela uzgriniti v svoji strasti, in jih zopet zaprla.

V moji krvi je šumelo. Takrat sem prvič spoznal in občutil, da nudi slednje žensko telo novih neuzitnih slasti in to je postalo moje preklestvo. Za visoko akacijo sva se ustavila. Prijel sem jo za obe roki; tako sva se gladala nekaj minut.

Moja roka se je ovila njenega vratu. Dolgo in vroče so se oklepale njene ustnice mojih. Občutil sem vse oblike njenega telesa od ustnice do nog. Ni šlo samo za duševno ljubezen, ki sem jo občutil pri Tončki; dvoje se je združilo v eno. — Greh je bil storjen, še preden sem mislil nanj. Misel pa je nastala v molku, ko sva šla z roko v roki ob akacijah in ni bilo nikjer človeka.

Bila sva zamišljena, kakor da si imava povedati mnogo, a beseda ne gre iz ust. Kaj je bilo skritega v srcu in zagonetnega v duši?

"Ali me ljubiš?" sem jo vprašal, ko sva zopet postala.

Ni odgovorila. Strela je z glavo. Njeno vedenje me je vznemirilo; njene kretnje so bile drznejše, njeni poljubi strastnejši od mojih.

Plaho, kot bi se bal, da ne splašim njenega mnenja, ki ga je brezdvomno gojila do mene, sem jo vprašal:

"Ti si ljubila že?"
Pogledala me je mirno in modro. Čez nekaj časa je odgovorila, kot da je brala v mojih očeh zadostno mero pameti, da bom razumel:

"Tri leta starejša sem kot ti in svet sem videla... Danes sem tvoja, ako hočeš..."
Razumel sem in nisem razumel. Nisem razumel, ker radi notranjega miru nisem mogel razumeti.

Teško mi je bilo zanjo. Neznane daljave so se skrivale za skromnim priznanjem, ki je bilo samo na sebi nedolžno in brezpomembno.

Zapeklo me je tiho in molčal sem. Ona mi je stisnila roko, njena beseda je bila do dna izprašujoča:

"In ti? Prvič me nisi poljubil."
"Poljubil ne," sem dejal, ki nisem mogel prenesti niti njene pogleda, še manj njene besede. Grdo, pod plašč zakrito

laš sem izrekel in se je komaj zavedal.

Lojza je iskala v mojih očeh. Ko sem se ozrl vanjo, je lahko brala iz njih sramovanje radi laži. Razlagala mi je njih blesk drugače. Skoraj vdušila me je ob zadnjem poljubu: "Ali je to resnica? Moj fant, nedolžni?"

Tisti večer naju je pogrešala gospa Fani. Ko sva se vrnila drug za drugim, so me merile njene oči. "Tudi Lojza je prav zdaj prišla. Kje ste bili?"

Spretno sem se izognil odgovoru. Ne radi bojazni pred njo, radi tega, ker bi se bil rad odkrižal njene sence, njenih besed in pričevanja v moji ljubezni.

Gospa se ni upala reči ničesar, njen pogled se je zamišljen uprl v vsakdanje delo. Zaman se je trudila, da bi izluščila iz njenih pogledov globino razmerja, ki se je zarezavalo med menoj in Lojzo. Kamor je padel njen pogled, ni našel opore. Njen nagon ni videl človeške duše do tistega dna, kjer jo varljivo izpreminjajo laži; njen razum pa ni segel tako daleč.

Z Lojzo sva bila previdna. Če sem hotel opustiti katerokoli potezo previdnosti jaz, jo je ona dvojno nadomestila. Ne vem, čemu se je tako bala te ženske.

Gost, droben dež je padal, ko sva šla nekoga večera daleč iz mesta in sva stala sama na temi in samotni cesti sredi polja. Šla sva počasi, bila sva tesno objeta. Jaz sem bil zavil v pekarino, Lojza je imela dežnik.

Kakor da se v otožno razpoloženje deževnega večera prebujajo mrlič, sva kopala po preteklosti in jo brozgala. V meni je bila skrita bolečina; videl sem strahove v Lojzinem življenju. Ona ni videla strahov. Nji je bilo to vse strašno enostavno in razumljivo, kot je razumljivo slednji ženski, ki se svojega greha niti po padcu ne zaveda docela.

Pripovedovala mi je svojo mladost. Besede je orosila s solzami spomina na svojo rajno mater. Dorasla je pri sestri. Z osemnajstim letom je šla v Italijo... V njeno pripovedovanje se je vrnila mnogotera nečlogičnost, ki mi je delala muko.

Videla je Egipt in Carigrad in tujih mest neštevilno. Grofica, katero je spremljala na teh potih, ni nikoli dovolj jasno orisana stopila pred moje oči. Iz njenega pripovedovanja je vstajala meglena slika zlagane razkošne ženske.

Molčal sem. Vstala je pred menoj večja, kot sem si jo mislil, od življenja izkušena, in me je nadkrijevala.

Njeno telo je izgubilo na mikavnosti. Opazil sem tenke gubice okrog njenih oči. V lase je vpletala tuja vlakna, ki so bila za spoznanje svetlejša od njenih. Polt na licih je kazala pege. Le stas njenega telesa je bil zame neizrečeno lep. Vpliv njenih besed in doživetij je bil tako velik, da sem kljub nerazločni muki zahrepenel po nji.

Ni bila misel enega dneva, bil je sklep, ki je nastal iz preudarka mnogih večerov in je zlezal v kri in meso, da naj postane Lojza moja žena.

To misel sem ji razložil s svečanostjo v besedi in sem se začudil, ko se je skoro pomilovalno nasmehnila in me pogledala kot otroka. Na poroko tisti čas ni mislila.

Na predlog J. Fradla sklenjeno, "Počakaj," je dejala in me nervozno stisnila za roko. "Prej moram iti v Italijo, potem ti povem."

(Dalje prihodnjič.)

Vojna ima razne posledice

Na Angleškem je bilo leta 1938 — torej v letu pred vojno, rojenih 26,739 nezakonskih otrok, leta 1943 pa že 43,105 nezakonskih. Računajo, da bo ta odstotek še višji v tem letu. Tisti na Angleškem, ki se pečajo s tem problemom, izražajo bojazen za usodo velikega odstotka teh ilegitalnih otrok. Mnogi nimajo prave oskrbe, pa tudi vzgoje, kakršne morejo dobiti otroci le v družinah, pogrešajo. Veliko teh otrok pa mora merodajna oblast itak prevzeti v oskrbo in v vzgojo.

FANTJE V FRANCIJI še niso prenehali maščevati se nad tistimi dekletki, ki so se ljubimkale v času okupacije z nemškimi častniki in vojakmi. Ne store jim sicer drugega kot da jim na javnih krajih ostrizejo lase in zasmehujejo. Gornje je tak prizor "maščevanja" iz Cherbourga.

Zapisnik konference Prosvetne matice in JSZ za zapadno Pennsylvanijo

Konferenca JSZ ter klubov in društev Prosvetne matice v zapadni Penni se je vršila v nedeljo popoldne 24. septembra 1944 v dvorani društva Postojnska jama št. 138 SNPJ, Strabane, Pa.

Sejo je otvoril s. John Terčelj s pozdravnim nagovorom, nato prečita pismo konferenčnega tajnika Jacoba Ambrozičiča, ki sporoča, da se vsled tehtnega zadržka tega zborovanja ni mogel udeležiti. Dalje sta se pismeno oprostila George Smrekar in Michael Pleshe. Sklenjeno, da se vsa tri oprostila pisma vzame na znanje.

Za predsednika konference izvoljen John Česnik ml. in za zapisnikarja Vincent Peternel. John Terčelj prečita tajnikovo finančno poročilo, v katerem se ugotavlja, da ima Konferenca \$10.10 primanjkljaja. Poročilo vzetlo na znanje.

S. Terčelj priporoča, da se bita primanjkljaj pokrilo s prostovoljnimi prispevki izmed navzočih. S. J. Fradel zagovarja Terčeljevo sugestijo, ki se jo sprejme in nabira prispevke. Dali so po \$1 John Terčelj, J. Fradel, Mrs. Fradel, J. Koklič, Louis Britz, Ana Gorenc, Louis Bartelj, Marko Tekavec, Tony Mavrič, Martin Bajc in Fr. Avbelj. Po 50c Vincent Peternel in J. Česnik ml. Tony Rožanc 40c. Skupaj \$12.40. Po pokritju dolga ostane v blagajni \$2.30.

Poročila zastopnikov. Zastopniki in poročevalci o svojih organizacijah so bili sledeči: za klub št. 118 JSZ, Strabane, L. Britz; Westmoreland Fed. S. N. P. J. John Fradelj; št. 106 SNPJ, Imperial, Ana Gorenc; št. 88 SNPJ, Moon Run, Jennie Jerala in Frank Avbelj; št. 295 SNPJ, Bridgeville, Mary Bervic; št. 138 SNPJ, Strabane, Marko Tekavec, Louis Bartelj, John Terčelj in Tony Mavrič; Dramski klub Soča, Strabane, Vincent Peternel in J. Bradac.

V glavnem vsa poročila so se nanašala na delo, ki ga društva in klubi vrše za SANS in za jugoslovansko pomožno akcijo.

Na predlog J. Fradla sklenjeno, da naj prostor in čas prihodnje konference določi novi konferenčni odbor.

S. Louis Britz opisuje pravilnost Proletarčevega stališča, od kar izhaja, in priporoča, da se ga razširi in podpira ob vseh priložnostih. Na predlog John Fradla sklenjeno, da ta konferenca apelira na vse organizacije in posamezne rojake, da pristopijo v klub dvestotih.

J. Terčelj omenja delo rojaka Louisa Adamiča in Etbina Kristana v pomoč trpečih Slovincem. Na njegov predlog sklenjeno, da se jima izreče popolno zaupnico in zahvalo za storjeno delo.

Volitve v konferenčni odbor. V. Peternel sugestira, da ker se dosedanj tajnik Konferenca Jakob Ambrozičič samo oprostil, ne pa resigniral, naj konferenca nanj apelira, da tajništvo obdr-

ži. Soglasno sprejeto. Za konferenčnega organizatorja je ponovno izvoljen John Terčelj. V dvorano pride s. Joseph Snoy iz Bridgeporta, O., ki ga predsednik Česnik pozdravi in predstavi zbornici. Snoy pozdravi navzoče in v svojih izjavah pravi med drugim, da zastoja in mrtvila pri nekaterih naprednih delavskih organizacijah ni kriva samo brezbriznost rojakov, temveč tudi zgrešena taktika voditeljev.

Konferenčni predsednik se s. Snoyu zahvali za podane besede in s tem zaključijo konferenco ob 5:30 pop.

Vincent Peternel, zapisnikar. (Opomba. — Ker je urednik Proletarca Frank Zaitz prispel v dvorano ravno ob zaključku konference, predsednik dram. kluba "Soče" J. Žigman vabi navzoče, naj počakajo do 7. zvečer, ka bo seja dramskega kluba, po seji pa bomo imeli priložnost poslušati s. Zajca.)

NE ODLAŠAJMO!

Detroit, Mich. — Marca t. l. smo osnovali podružnico Združenega odbora jugoslovanskih Amerikancev, da bomo že z vsem pripravljeni, ko bo možno natočiti prvo ladjo, ki bo volja našo pomoč v obleki, obvalu, medicini, hrani in drugih življenjskih potrebščin našemu junaškemu narodu, ki si je pridobil spoštovanje vsega sveta s svojo borbo in s silnim trpljenjem v tej strašni vojni.

Odposlali smo naš prvi prispevek k skupni pomoči našim junakom in junakinjam, 185 velikih napolnjenih vreč (6 ton) v newyorško skladišče, da se takoj naloži, ko pride ladja. Jugoslovanski pomorščaki, ki so že toliko žrtvovali in še žrtvujejo, bodo dostavili našo pomoč v jugoslovansko luko brezplačno. Ti vrli sinovi lepega Primorja ne zahtevajo nobene plače za svoje težko delo. Vsak dan in noč tvega svoja življenja. Vodi jih samo ena misel, želja pomagati narodu, ki ga je podivjana nemška laška in madžarska fašistična drhal tako neusmiljeno mučila in morila. Naš narod silno strada, je brez obleke in hrane, živi le v pričakovanju, da mu skoro zasije dan svobode.

možno dostaviti osebno, naj javi naši podružnici ZOJSA na naslov 2539 Woodward, 305 Hofmann Bldg., z dopisnico, ali telefonira Ma-dison 2864, da se pobere.

V kratkem se bo pričelo s pobiranjem prostovoljnih prispevkov od hiše do hiše za naš narod in stari domovini. Ne izgovarjajte se "Dam svojim". Dolgo bo še, predno bo mogoče poslati pomoč posameznim svojcem. Če hočete res pomagati, dajte takoj. Milijone Jugoslovancev je v skrajni bedi. Bojazen je, da umro, če jim ne pomagamo takoj. Dva milijona jih je postalo žrtev bestialnih naci-fašistov. Le naša krivda bo, če ne rešimo one, ki jih še lahko. Krivica, ki se je storila po prvi svetovni vojni, se ne bo ponavljala, zato jamči odbor osvobodilne fronte, ki je izbral najboljšo možno in žene iz ljudstva samega, da bodo pravično delili pomoč onim, ki so jo res potrebni. Zato dajte kar največ morete. Dobili bodo tudi vaši najbližji sorodniki, če so potrebni. Vsak, kdor daruje \$100, bo prejel po zaključku nabiranja posebno izkaznico, ki bo v ponos darovalcu in njegovim potomcem.

Vabim vse, ki so voljni pobirati od hiše do hiše, da se javijo takoj, ker pričeti moramo s tem plemenitim, a težkim delom nemudoma.

Drage sestre, v našem jugoslovanskem središču je posla za vse, katere hočemo pomagati. Mary Jurca, Mary Knez, Elizabeta Plahtar (zadnje dve so vso, drugod nabrano obleko, oznažile, pokrpale in polikale same doma in jo dostavile v naše skladišče) in Lia Menton so že aktivne v tem oziru. Mary Rant je pridno zbira obleko. Sestre Dugar, Kapel in Lapanja so tudi obljubile sodelovanje. Upam, da se bodo še mnoge javile.

Lia Menton.

Poštni promet upostavljen v vsi Franciji

V Franciji je poštni promet obnovljen v vseh krajih, razen v onih, ki so še vojaška cona in teren vojnih operacij. Toda pisma je dovoljeno pošiljati samo v Parizu in okoliških krajih, ki pa morajo biti odprta, v ostali Franciji pa so dovoljene samo dopisnice.

SEDAJ JE ČAS ZA TRINERJEVO GRENKO VINO

Sedaj je pravi čas za Trinerjevo grenko vino z vitamini B-1. Sprememba poletja v jesen povzroča želodčne nepravilike, ki se jih pa lahko ubranite z uživanjem Trinerjevega grenkega vina po navodilih, ki jih dobite na steklenici. Trinerjevo grenko vino uživa priznanje že 57 let. Je izvrstno želodčno zdravilo in odvajalno sredstvo. Imejte ga vedno pri rokah in nikoli ne boste razočarani nad njim. Vaš lekarnar ga ima v zalogi. V slučaju, da bi ne mogli dobiti Trinerjevega grenkega vina z vitamini B-1 v vaši okolici, pišite ponj na Joseph Triner Corporation, 1333 S. Ashland Ave., Chicago 8, Ill.

SEDAJ JE ČAS ZA TRINERJEVO GRENKO VINO

Sedaj je pravi čas za Trinerjevo grenko vino z vitamini B-1. Sprememba poletja v jesen povzroča želodčne nepravilike, ki se jih pa lahko ubranite z uživanjem Trinerjevega grenkega vina po navodilih, ki jih dobite na steklenici. Trinerjevo grenko vino uživa priznanje že 57 let. Je izvrstno želodčno zdravilo in odvajalno sredstvo. Imejte ga vedno pri rokah in nikoli ne boste razočarani nad njim. Vaš lekarnar ga ima v zalogi. V slučaju, da bi ne mogli dobiti Trinerjevega grenkega vina z vitamini B-1 v vaši okolici, pišite ponj na Joseph Triner Corporation, 1333 S. Ashland Ave., Chicago 8, Ill.

PRIREDITEV V POMOC STAREMU KRAJU

Braddock, Pa. — Podružnica št. 33 JPO-SS, v kateri so vsa slovenska društva v tej okolici, priredi plesno veselico v soboto 28. oktobra. Vršila se bo v Sokol Hall v N. Braddocku. Začetek ob 8. zvečer. Igrala bo Wm. Perniskova godba. Ves prebitek je namenjen našim bratom in sestram in stari domovini. Apeliramo na vse naše občinstvo, da se udeležijo te priredbe in s tem pomaga do večjega uspeha v ta dober namen.

V nedeljo 29. oktobra ob 7. zvečer bo v Hrvatskem domu v Braddocku velika seja v prid akcije za pomoč bednemu ljudstvu v Jugoslaviji. Naprošeni so vsi Jugoslovani, da se je udeležijo. Na svidenje!

Anton Rozanec, tajnik.

TISKOVNI SKLAD PROLETARCA

XI. IZKAZ

Toledo, O. Leo Štolfa \$1.
East Mineral, Kans. John Marolt \$3.25; John Stoper \$1, skupaj \$4.25. (Poslal John Marolt.)
Helper, Utah. Anna Sugar \$1.
Washington, D. C. Annie Bester \$2.00.
Chicago, Ill. Po \$1: Joe Anžiček (Detroit) in Louis Bartol (Strabane, Pa.), skupaj \$2. (Izročil Frank Zaitz.)
Chicago, Ill. Klub št. 1 JSZ poliovični prebitek piknika \$41.15.
Waukegan, Ill. Rudolf Skala \$3; po \$1: Frank Pedzir in Frank Brence skupaj \$5. (Poslal Martin Judnich.)
Detroit Mich. John Zornik \$1.
Hyndsville, N. Y. Frank Lipar \$1.40.
Fairport Harbor, Ohio. Lovrenc Bajc \$87c.
Hermine, Pa. Po 25c: Jacob Oblak in Anton Mlakar, Point Marion, Pa. skupaj 50c. (Poslal Anton Zornik.)
Springfield, Ill. Po \$1: John Goršek st. in Frank Zattich, skupaj \$2.00.
Cleveland, O. Peter Segulin \$2; Frank Pozar \$1, skupaj \$3. (Poslal Frank Hribar.)
Barberton, O. Po \$1: Joe Sustarsich in John Slanovec (za slednjega poslal Mike Kopach), skupaj \$2.
La Salle, Ill. Po \$1: Louis Gregorich st. in Frank Mlakar, skupaj \$2. (Poslal Leo Zornik.)
Kansas City, Mo. Andy Bravnica \$1.
Oglesby, Ill. John Hotko \$2.
Chicago, Ill. John Rodman \$2.
Linden, N. J. Agnes Pasarich \$1.00.
Detroit, Mich. John Zornik \$1.
Milwaukee, Wis. Po \$1: Tine Limoni, John Rojc in neimenovan, skupaj \$3. (Poslal Joe Radel.)
Pueblo, Colo. Evelyn Hochevar \$1; Valentin Maher 50c; Frank Stark 25c, skupaj \$1.75. (Poslal Ludwig Yoxey.)
Niles, O. Jernej Cerne 75c.
South Fork, Pa. Jacob Rupert \$1.00.
Hendersonville, Pa. Albin Karničnik \$1.
Power Point, O. Steve Chuck \$2. (Poslal A. Zornik.)
Milwaukee, Wis. Terezija Juvanc \$2.00.
Gowanda, N. Y. James Dekleva 75c.
Cleveland, O. Frank Makarovich 75c.
Detroit, Mich. Anton Anžiček \$1. (Poslal Math Urbas.)
Cleveland, O. Rose Jurman \$5. (Izročil Louis Zorko.)
Skupaj \$96.17, prejšnji izkaz \$1,044.36, skupaj \$1,139.53.

To je en vzrok zakaj se stikala pokvarijo!

Največ prekinjenja električne postrežbe povzroča pokvarjena stikala. Pogostoma se to zgodi ker se rabi preveč žarnic na enem električnem dovodu. Ne delajte takih pomot. Rabite vse električne dovode, namesto da denete preveč žarnic na par stenskih dovodov.

Izognite se stisnitosti, ne obremenite enega dovoda z več stikali

PUBLIC SERVICE COMPANY OF NORTHERN ILLINOIS

Najboljši pripomoček pri učenju angleščine za starejše, ali mlajšim za učenje slovenščine je DR. KERNOVO

"ANGLEŠKO-SLOVENSKO BERILO"

"English-Slovene Reader"

Cena \$2.00 s poštnino vred

Naročila prejema

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Ave., CHICAGO 23, ILL.

KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE

KOMENTARJI

Obuval našim ljudem v starem kraju silno primanjkuje. Saj se jih celo tu ne dobi kolikor jih bi kdo hotel. Toda vzlic temu, da so tam ljude bosi, obdržite svoja ponošena obuvala doma, ker jih religni odbor, ki zbira blago za pomoč staremu kraju, ne sprejema. Pa tudi rabljenih klobukov ne. Vzrok so zdravstveni razlogi. Ta notica je tu zato, ker pravijo, da mnogi vzlic navodilom pošiljajo med drugim tudi ponošena obuvala.

Ameriška domovina v Clevelandu opravičuje v uvodniku z dne 11. oktobra slovenske "domobranci" in njihovo prisego. Kmetje so se organizirali za boj proti komunistom, ne v pomoč Hitlerju, tolmači edini slovenski svetovni dnevnik na St. Clairju. Ampak mar Hitler ne trdi, da se tudi on bori proti komunistom? Mar ni bil on tisti, ki je ustanovil takozvano protikomunistično zvezo, iz katere je nastalo očišče Rim-Berlin-Tokio? Ali ni včasih celo Am. domovina pisala, da je baš to "protikomunistično" očišče poglavo svet v vojno, z Zed. državami vred?

Ali je urednik "Ameriške domovine" prečital izjavo Izidorja Cankarja? V nji pravi med drugim: "En del Slovencev se je organiziral v domobranci. To ime so prevzeli od Paveliča, v dobrobit politike, ki jim je narokovana od Hitlerja. Teh nekaj tisoč Slovencev je njemu priseglo zvestobo — torej človeku, ki je (spodnjo) Stajersko proglasil za nemško zemljo in izgnal z nje slovenski narod..."

Izidor Cankar je šel iz Kanade v Jugoslavijo, da se na licu mesta PREPRICA o položaju, predno bi vstopil v Subašičevo vlado. Prepričan se je in se odločil, da vstopi v to (Subašičevo) vlado "v nadi in želji popraviti gotove politične napake onega dela slovenskega naroda, ki jih je storil v dobi, o kateri mislim, da je najtežja v njegovi zgodovini..."

Klerofašizem je Hitlerjevemu najbližji. Zato mu je Hitler poleg Mussolinija s tako vneto pomagal v Španiji in se ga veselil v Avstriji, vedoč, da pripravljata pot velenemškemu nacizmu. Klerikalizem v Sloveniji je podpiral fašiste v Španiji z vso vneto skozi ves čas vojne za strmoglavljenje španske republike. Radoval se je klerofašističnega puča v Avstriji in vsakega reakcionarnega puča po svetu. Zato je povsem umevno, da je klerikalizem v Sloveniji postal po vsem tem razvoju klerofašizem! Bori pa se pod Hitlerjevim praporom na pobudo generala Rupnika in hierarhije zato, ker ve, da zmaga zaveznikov

pomeni KONEC klerofašistični nadvladi na Slovenskem.

"Domobranci" v Sloveniji se ne boje toliko zmage zaveznikov kot svojega LASTNEGA NARODA. Zato moledujejo, da naj Slovenijo, v slučaju Hitlerjevega poraza zasedejo — ameriške čete. Slovaški klerofašisti moledujejo isto. Strah jih je pred SODBO tistega ljudstva, katerega "branijo" pred "komunizmom". Ampak "božji mlini meljejo", počasi sicer, toda sigurno.

Zidje v Palestini so se angleški upravi toliko zamerili, da jih je javno ožigosala. Ne sicer vse Zide, ampak teroristične skupine, ki skušajo z umori, poži in z bombami Anglijo primorati Palestino priznati za samostojno židovsko državo. A pristojuje se, da angleški oblasti ostali Zidje za iztrebljenje terorizma nič ne pomagajo, ampak gledajo pasivno, kako pristajati ekstremističnih židovskih skupin more iz zasede angleške uradnike in orožnike ter Arabce. In naj se glasi verjetno ali ne, te teroristične skupine se poslužujejo fašističnih metod — torej takih, kakršne je Hitler proti njim proglasil. Dve skupini delujeta po potih terorja: Eni načeljuje Abraham Stern, v Rusiji rojen Zid, in drugi Vladimir Jabotinski. Oba gojita "fašistične sentimente". Večina Židov v Palestini se ne udeležuje terorističnih akcij, a se opravičuje, da je pasivna zato, ker če bi kdo teroriste ovidal, ali razkril njihovo delovanje in zarote, bi s tem samega sebe obsodil v smrt. Tako poroča M. W. Fodor iz Kaira v časopisih, ki niso antisemitski.

A angleški orožniki v Palestini pa — ki tvegajo življenja pred teroristi, pravijo, kaj šele bi bilo, ako bi bilo Židov toliko kot je Nemcev! To se bi glasilo antisemitsko, zato listi na Angleškem takih mnenj ne publicirajo.

Zidje v Ameriki zelo delujejo, da se jim bi Palestino priznalo za njihovo samostojno državo. Anglija jim je nekaj takega v prejšnji vojni že obljubila, a je naletela med Arabci na tako silovit odpor, da se je pozneje premislila. Da jih potolaži, je drastično omejila naseljevanje Židov v Palestino in ob enem izdala odredbo, da Zidje v Palestini ne smejo kupovati posestev od Arabcev. To je bil za Zide največji udarec. Kajti ničesar ne bi bilo zanje bolj enostavno kot kupovati od Arabcev nepremičnine in jih na ta način izrinuti iz Palestine. Tako so nemški priseljenci v Slavoniji in Banatu izrivali domače kmete ter bogateli na njihovih posestvih.

Anglija želi ustrezati Židom. Simpatizira z njihovim strem-

ljenjem, da postane Palestina zopet njihova domovina, kakor je bila v davni dobi. Toda Anglija ima interese. Ako hoče zastopati koristi svojega imperiazma, mora ustrezati Arabcem bolj kakor Židom. Kajti Arabci lahko postanejo njeni "življenjski žili" v Sredozemlju veliko nevarnejši, kot pa ji bi mogli postati Zidje kjerkoli na svetu. In zato v vprašanju Palestine zmagujejo interesi Velike Britanije, namesto židovske zahteve po Palestini. Zidje v Ameriki vedo, da teroristi njihovega plemena in vere židovski stvari v Palestini več škodujejo kot koristijo. Ampak zanimivo je vendarle, da so fašistične metode taka bolezen, da se je tudi Zidje prav lahko nalezajo.

Edgar Ansel Mowrer pravi, da so naciji pomorili ali pa deportirali petino prebivalstva Slovenije. Torej 20 odstotkov! Mowrer je eden izmed najbolj znanih političnih komentarcev in vojni poročevalcev, kar jih pozna ameriška žurnalistika. Njegov članek s prejšnjim drugim navedenimi podatki o nacijskem terorju v Evropi je bil v Chicago Sunu z dne 7. oktobra.

Naciji niso edini, ki redčijo Slovenijo. Znani avtor "Bargovega svetilnika", ali pa kak njegov pomočnik, razkriva v "Am. domovini" z dne 10. oktobra načrt komunistov v Sloveniji, po katerem bodo hipoma, v eni noči, pomorili štirideset tisoč od njih zaznamovanih Slovencev čim dobe moč, oziroma ko hitro bo konec vojne. Te podatke je dobil od nekoga, ki je prej sam deloval v komunistični "Ulični in Hišni Zaščiti". Da-li bo res nastal kak organiziran teror, to je odvisno od položaja, kakršen bo po osvoboditvi, in od sedanjega zadržanja "domobrancev". Ampak brez nič ne bo. To se je pokazalo po osvoboditvi Francije in v od zavezniških okupiranem delu Italije. Tako je v Belgiji in še hušje bo na Hrvaškem in Slovaškem. Slovenija bržkone ne bo mogla biti izjema. Vzelo bo časa, predno se rane zacelijo, sovrastva pomirijo in izdajstva pozabijo.

Churchill in Eden se v Moskvi nista samo posvetovala s sovjetskimi veljaki, ampak potrošila precej časa na pojedina. Tista, ki jo je jima priredil Stalin, je kaje trajala cele štiri ure. Kot običajno, so se reporterji za to gostije zelo zanimali in poročali v svet, da je bilo na mizah šampanjca, dragih likerjev vse sorte, vina vse sorte, a Rusi so napijali navzočim največ s svojimi priljubljenimi vodkami. Mnogi ameriški uredniki in kolonci so se včasih nad gostijami v Moskvi, ki se jih priraja tujim državljanom, in v sovjetskimi poslaništvih, zelo zgražali, a so se že privadili. Menda so spoznali, da imajo tudi proletarci in bivši proletarci apetit in vedo, kaj je dobra hrana in kaj so fine pijače, če se jim nudi prilika, da jih pokušijo. Kritiki so od kraja mislili, da so razkošne pojedine in drage fine pijače samo za imovite ljudi, visoko gospodo, dvorjane in plemstvo. A v Moskvi znajo pokazati, da so sposobni vzpizoriti še vse kaj bolj razkošnega, kakor pa na angleškem dvoru.

"Vidite, kako se v Moskvi goste, od nas pa zahtevajo na račun lend-lease'ov datjevo po cele ladje živil za svojo armado in gladno prebivalstvo?" Tako ali slično je zapisal marsikdo, večina taki, ki bi radi, da bi kar vsa Rusija poginila od glada. Mnogi izmed njih so v prvih tednih Hitlerjevega napada na Rusijo odkrito želeli, da bi jo čimprej pokončal, in zaradi lepšega so dodali, da še sebe po vrhu.

Tudi voda veliko donaja

Chicago slovi ne samo zaradi svojih klavnin in gangsterjev, ampak tudi vsled obilice salunov in igralnic. Človek bi mislil, da se v takem mestu porabi zelo malo vode. Toda v prvih devetih mesecih leta 1944 so jo Čikažani porabili za \$12,243,034, ali blizu pol milijona dolarjev več kakor v enaki dobi prejšnje leto. In voda v Chicagu je kaj poceni.

POLOZAJ ZA NEMSKO VOJASTVO se je povsem spremenil. Tri leta so le oni pravili, kako zavezniške čete kapitulirajo druga za drugo. A potem se je položaj zaobrnil, pa morajo Nemci metati roke kvišku in se predajati zmagovalcem na vseh bojiščih v Evropi.

STVARI GLEDE JPO-SS, KI JIH JE TREBA RAZČISTITI

(Nadaljevanje s 1. strani.)

cijo Hrvatov, Srbov in Slovencev, izdelan je bil načrt, in že na tisti seji sta bili določeni za začetek dve osebi, ki bosta v uradu ZOJSA pod okriljem vojnega relifa Američanov jugoslovanskega porekla delali samo za to ustanovo.

Stroške za vse to je sklenil plačevati ZOJSA. Kajti stroški so! Razlika je le, da se jih NE bo plačevalo iz prispevkov, ki bo dani za relif, ampak iz prispevkov, ki jih je prejel ZOJSA za politično akcijo.

ZOJSA ni stopil v relifno akcijo v veri, da jo bo mogoče uspešno izvesti brez stroškov.

JPO-SS pa posluje skoro brez njih. Na seji 19. sept. v Chicagu je tajnik JPO-SS Jos. Zalar poročal, da so imeli skozi ves čas poslovanja samo \$79.50 stroškov. Blag. Leo Jurjovec ima za izdatke zabeleženo nekoliko višjo vsoto, namreč \$92. To je v treh letih in pol silno malo. Toda Jurjovec je v svojem poročilu tudi omenil, da včlanjene podporne organizacije stroške svojih glavnih odbornikov, ki se udeležujejo sej JPO-SS, same plačujejo. Ker je bilo razposlanih precej tiskovin, jih je, naravno, tudi nekdo plačal; pa poštino, telefon itd. In nekdo je vse to razpošiljal. Torej delo je bilo, in tudi stroški.

Stroški so torej, čeprav tudi s temi vred ne visoki. Po takem sklepu, kakor ga je napravil ZOJSA, pa jih v skupni relifni organizaciji sploh ne bo, ker jih bo plačala druga organizacija zanj.

Veliko relignih, podvzetij je namreč prišlo v predsedniškem relifnem uradu na zelo slab glas, ker so potrošila preveč za "promoterje", vzdrževanje urada in take stvari, da je v nekaterih slučajih ostalo za relif le kakih 20c od vsakega prispevanega dolarja.

Mnogi religni poslujejo po pravilu, da plačujejo poslovne stroške iz prispevanih vsot. Kar ostane čistega, je za relif. Tako posluje ruski relif, ki je nedvomno ena največjih izmed pomožnih akcij v pomoč kati tuji deželi. Od kraja so bili njegovi stroški jako visoki. Še pred par leti so znašali, če se prav spominjam, kakih 20c na vsak prispevan dolar. A v pričetku pa celo 50 odstotkov! Toda ti stroški so prinesli sijajen rezultat v denarju in blagu.

JPO-SS bi ne storil slabo, če si bi bil po ustanovitvi najel stalnega direktorja in eno pisarniško moč. Samo z gesli po časopisih in z delom v gl. uradih podpornih organizacij, kadar si utegne kdo pritrpati kaj časa zanj, se naloge ni zmoglo. Po mojem se je sedaj treba SANSu odločiti, komu naj velja sodelovanje, za katerega smo se izrekli na zboru v Clevelandu:

Ali za JPO-SS, ali za Vojni relif Američanov jugoslovanskega porekla?

Eni mislijo, da bi pošiljali denar prvemu, a nabrano blago pa drugemu. To se pravi, če dam petak, naj gre v blagajno JPO-SS. A če pošljam blago, recimo v vrednosti 50, ali tudi več dolarjev, ga pa pošljam v New York. Enim naj zaupam denar, drugim blago...

Iz pojasnila, ki ga je dal tajnik JPO-SS Jos. Zalar v Ameriški domovini z dne 6. oktobra, in v "Glasilu KSKJ", pa je razvidno, da bo JPO-SS tudi blago sam razpošiljal. Zalar namreč pravi: "Kar pa se tiče pošiljanja obleke in staro domovino, je pa bilo (na seji JPO-SS) sklenjeno, da ker ima ZOJSA dovoljenje za razpečevanje blaga, zato naj se odbor ZOJSA naprosi, da bi se nam dovolilo posluževati se njih permita za pošiljanje in razpečevanje obleke, našemu narodu v stari domovini. Razpečevanje blaga se pa ima vršiti pod nadzorstvom JPO-SS." (Podčrtanje je njegovo.)

V istem pojasnilu pravi Zalar: "Naša pomožna akcija ostane samostojna, kakor je bila do sedaj... To je sklep in zaključek upravnega odbora JPO-SS. Tega sklepa se bo odbor držal, pa magari, če se kdo na glavo postavi..."

In res zapisnik ugotavlja to, kar trdi Zalar. Skoda, da ni hotel tega nihče izmed navzočih odbornikov JPO-SS povedati na seji ZOJSA v Pittsburghu, ki se je vršila le nekaj dni pozneje kot pa seja JPO-SS. Butkovič in Ladešič od HBZ sta bila bolj korajžna...

Kar se tiče pošiljanja obleke, izgleda, da je J. Zalar svoje stališče v par dneh že spremenil. Kajti v apelu za prispevke v fond JPO-SS je ob enem navodilo, da naj naši rojaki pošiljajo obleko religni akciji, ki jo je ustanovil ZOJSA. Dotični apel so podpisali V. Cainkar, predsednik JPO-SS, Joseph Zalar kot tajnik in Leo Jurjovec kot blagajnik.

V listih smo torej videli proglase dvojih, ki pojasnjujejo, da bodo rojake obiskali nabiralci dveh relignih akcij, in pa navodila, ki religno delo med Slovenici v Ameriki sekajo na dvoje.

Ako sklep JPO-SS velja tako močno, kakor trdi njegov zapisnik z dne 19. sept. in ga še posebej poudarja tajnik Jos. Zalar, in ker je med Slovenici že zelo v teku akcija vojnega relifa pod okriljem ZOJSA, bo naša javnost povsem upravičeno pričakovala, da ji SANS pove, kakšno je v tem njegovo stališče. Na obeh krajih ne bo mogel sodelovati. A še veliko boljše bi bilo, če se najde med obema relignima ustanovama pot v vzajemnost.

ZBIRAJTE OBLEKO IN DRUGO BLAGO ZA JUGOSLAVIJO!

Nastopil je odločni čas, ko morajo vsi Amerikanci jugoslovanskega izvora vložiti največje napore in svrhu zbiranja blaga in razne druge robe za Narodno osvobodilno vojsko in trpeče narode Jugoslavije. Iz zanesljivega vira smo obveščeni, da no v začetku meseca novembra prispel v Ameriko jugoslovanski parnik, ki bo odpeljal našo prvo pomoč v Jugoslavijo. Naša sveta dolžnost je in obveza, da v par tednih zberemo vsaj toliko blaga in druge robe, kolikor je treba, da se natovori ladja od 4000 ton.

V tej akciji delajte po sledečih navodilih:

1. Ne zbirajte prepošene obleke, ki ni več za rabo. Vsako oblačilo mora biti zašito in pokrpano. Gumbi in druge zapone morajo biti v dobrem stanju, podvlaka pošita in popravana itd. Oblačilo mora biti v takem stanju, ko dospe v Jugoslavijo, da se ga lahko takoj nosi.

2. S kako večjo čistilno oblek se naj napravi dogovor, da bo za čiščenje računala po teži in ne od kosa. Ker oblačil ni treba likati, se jih lahko očisti na debelo, to je v culah ali zveznjih. Uredi in poravna se jo lahko po čiščenju. Kdor zamore, naj da obleko očistiti predno jo izroči pobiralcu ali pobiralci.

Na delo tedaj, bratje in sestre! Zbirajte staro blago, kupujte novo, posteljno perilo, odeje, milo in drugo ter vse to pošiljajte na naslov našega skladišča, ki se glasi:

Warehouse, War Relief Fund of Americans of South Slavic Descent, 282 Ninth Avenue, New York 1, New York.

Ce obleka iz katerega koli vzroka ne more biti popolnoma osnažena po navodilih, potem mora biti vsaj pokrpana in takšna poslana v naš Warehouse.

Ustanovite v vseh naših naselbinah širom Amerike lokalne odbore za zbiranje obleke in drugega materijala. Za to delo vam ni treba nobenega postavnega dovoljenja.

Na delo, bratje in sestre, da bi naša pomoč prispela pravočasno in da rešimo one, katere se še more rešiti. Hitra pomoč je dvojnja pomoč! Obvestite urad SANSa takoj, koliko ste do sedaj zbrali raznega blaga in koliko se po priliki nadejate imeti do konca meseca oktobra.

Bratsko sodelovanje vseh ameriških Južnih Slovanov v religni akciji je največja manifestacija našega edinstva in najboljša garancija za uspešno delo.

Zlatko Baloković, predsednik.
Rev. Strahinja Maletič, izvršni tajnik.
Mirko G. Kuhel, blagajnik.

Čujem, da bo imel odbor JPO-SS sejo 19. oktobra in eksekutiva SANSa dan pozneje.

Problem je zelo važen, ni pa težak. Prav lahko se ga reši ne da se bi koga ponizalo in brez da bi se vzelo odgovornost onim, ki upravljajo religni fond JPO-SS. Glavno je, da imajo tisti, ki pri tem odločujejo, v vidu relif in nič drugega, pa bo uspeh.

SLOVENSKE PRIREDBE V CHICAGU

Chicago. — To soboto 21. oktobra bo bazar in veselica mladinskega krožka SNPJ. Vršila se bo v jednotini dvorani na So. Lawndale ave. Vstopnina je samo 10c.

V nedeljo 29. oktobra slavnost 40-letnice SNPJ v njeni dvorani na So. Lawndale Ave. Prične se ob 3. popoldne. V koncertnem sporedu nastopi slovit sopranistka Metropolitan opere Zinka Milanov. Vstopnice so po 75c.

V soboto 11. novembra veselica društva Pioneer SNPJ v jednotini dvorani. Prebitek namenjen v prid članov društva, ki so v armadi in mornarici.

V nedeljo 19. nov. bo v dvorani SNPJ koncert pevskega zbora France Prešeren.

V nedeljo 26. novembra bo v dvorani sv. Stefana na Cermak Rd. prireditev slovenskih društev, organiziranih v podružnici JPO-SS v prid ameriškega Rdečega križa.

V nedeljo 10. decembra vpripori dramski odsek kluba št. 1 JSZ v dvorani SNPJ dramo v treh dejanjih "Norec". Vstopni-

ce v predprodaji so po 65c. Dobi se jih pri članih kluba, v Centru ter uradu Proletarca in pri Paul Bergerju.

VELIKA BRIGA ZA CERKEV

Oglesby, Ill. — Tu zelo delujejo za novo cerkev. Poljski duhoven je svojim ovčicam kar račun napravil; namreč, da mora vsaka katoliška družina prispevati \$250, v povračilo pa jim bo vse sobe "požegal". Yes, slišala sem, da je dobil že več kot dovolj.

In kar naenkrat se je še lalski g. Kasovich izmislil, da tudi Slovenci na Oglesbyju potrebujejo novo cerkev, kajti litvinska je slaba in v nevarnosti, da se podre. Sedaj imajo Litvinci in Slovenci skupaj župnijo. Nekoč je bilo tu veliko Litvincov. Sedaj je ostala le še peščica njihovih družin, in tem so se pridružili slovenski katoličani. Litvinski duhovnik iz Spring Valley pride sem opravljati cerkvene obrede enkrat na mesec, slovenski pa vsako nedeljo.

Sedaj pa lahko sodite, kakšno polje imamo tukaj za napredno stvar. Tu je le malo družin svobodomiselnega mišljenja. Te vrstice sem napisala ob priliki, ko sem se pripravila poslati svoj prispevek za pristop k dvostoterm. Me zelo veseli, da je ta akcija tako dobro uspela. Pozdrav čitateljem vsepovsod! — Christina Nadvesnik.

Priporočite prijatelju, naj si naroči Proletarca.

PRISTOPAJTE K

SLOVENSKI NARODNI PODPORN JEDNOTI

USTANAVLJAJTE NOVA DRUŠTVA. DESET ČLANOV(IC) JE TREBA ZA NOVO DRUŠTVO

NAROČITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Naročnina za Združene države (izven Chicaga) in Kanado \$6.00 na leto; \$3.00 za pol leta; \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero \$7.50 za celo leto; \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Naslov za list in tajništvo je:

2657 So. Lawndale Avenue
Chicago 23, Illinois

PRVA SLOVENSKA PRALNICA

Parkview Laundry Co.

1727-1731 W. 21st Street CHICAGO 8, ILL.

Fina postrežba — Cene zmerne — Delo jamčeno

TELEFONI: CANAL 7172-7173

ZA LICNE TISKOVINE VSEH VRST

PO ZMERNIH CENAH SE VEDNO OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO

ADRIA PRINTING CO.

Tel. MOHAWK 4707

1838 N. HALSTED ST. CHICAGO 14, ILL.

PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

Iz SANSovega urada

3935 W. 26th St., Chicago 23, ILL.

Urad Vojnega reliefnega fonda Amerikancev južnoslovenskega poverka je pred nekaj dnevi prejel iz Londona kabelj od jugoslovenskega ministra Save Kosanoviča. V njem so navedene najnujnejše potrebščine, katere naj novi reliefni odbor takoj preskrbi in odpošlje v staro domovino na ladji, ki dospe v Ameriko prve dni novembra. Najnujnejše potrebščine so:

1. Ženska in moška obleka.
2. Volneno blago, material za podvlako, podlago in gumbi.
3. Blago za srajce ter flanele.
4. Sukanec (cvirn) in šivanke.
5. Potrebščine in šivanke za šivalni stroj (singerco).
6. Čevlji, usnje ter podplati.
7. Volnene nogavice.
8. Jopiči in jakne (pull-overs, jumpers).
9. 100 šivalnih strojev (singerco).
10. Dežni plašči za mladino od 10. do 15. leta starosti.
11. Čokolada in vitamini D, A in C.
12. Sladkor, maščoba, slanina, zgoščeno mleko, sir in kakao.

Radi zdravstvenih regulacij za sedaj rabljenih čevljev in nogavic se ne more poslati. Kupiti je treba nove. Ravno tako razne jestvine, blago, potrebščine za šivalne stroje, usnje, sukanec itd. Za vse to se bo rabilo veliko denarja. Odbor je že prejel do 9. oktobra približno \$30.000, katere vsota pa ne zadostuje za nakup najpotrebnejših zdravil in zdravniških instrumentov.

Odbor je apeliral na JPO-SS, da pomaga nakupiti zaprosene potrebščine ter da sodeluje pri tej akciji. Največ pomaga, kdor prvi pomaga. Podobno vabilo je dobil tudi hrvaški odbor, ki upravlja takozvani "milijon dolarski fond" za HBZ in Narodno Vjece ameriških Hrvatov.

Prva podružnica, ki je skozi Sansov urad že poslala prispevek za reliefno akcijo ZOJSA, je št. 33 iz Bridgeporta, O. Brat Vitez, blagajnik, nam je poslal ček za \$61.50 za prvo pomoč.

Sestra Menton, tajnica podružnice v Detroitu, se je odzvala s čekom za \$200. Vsoto je prispevala ona in njen soprog Jože Menton. Sestra Knez je sledila s čekom za \$100. To je dar Knezove družine. Darovali so: Mary Knez, Mae Knez in Elizabeth Plahter. V pismu se priporoča, da ne bi škodovalo "... ako bi se več pisalo o groznem trpljenju našega nesrečnega naroda. Mnogi se vedno spijo. Poskušala bom kaj več nabrati."

Naši delavci v Detroitu so med najagilnejši. Brat Menton priporoča, da se vodi posebni seznam in kampanjo za prispevek po \$100 od posameznikov in družin. Svojo sugestijo je podprl s čekom za \$200. Dve družini sta torej darovali že \$300. V tej koloni bomo vodili seznam vseh takih prispevateljev. Koliko drugih se bo odzvalo? Vsem omenjenim naša iskrena zahvala.

Prva pošiljka obleke, blaga in drugih potrebščin, je bila poslana iz Detroita v New York dne 5. oktobra. Sestra Menton poroča, da je tehtala 6 ton (12.000 funtov). Pri delu in zbiranju so

pomagali tudi drugi Jugoslovanci, kakor tudi prispevali denar za snazhen, čiščenje in druge stroške. Obdržavali so v ta namen razne skupne prireditve.

Zelo pridne so tudi naše žene in dekleta v W. Aliquippi, kjer tajnikuje sestra Therese Gerzel, članica širšega odbora Sansa. Ta naselbina se je že prej odzvala s številnimi zabožki šolskih potrebščin. Vse stroške krijejo z dobički od raznih prireditve. Ne dolgo nazaj so priredili "66 party" v ta namen. Priporoča se, da na isti način postopajo tudi druge podružnice in odbori po raznih naselbinah.

Blago se naj pošilja na War Relief Fund of Americans of South Slavic Descent, 282 Ninth Ave., New York, N. Y., denarne prispevke pa skozi Sansov urad.

Darovi za SANS

Brat Charles Gabex, blagajnik podružnice št. 1 v Detroitu, poroča, da so vsi štirje delegati te podružnice podarili konvencije dnevnice Sansovi blagajni. Poslal je ček za \$150. Podružnico so na konvenciji zastopala brata Frank Hreščak in Jože Menton, ter sestri Lia Menton in Mary Knez. Vsem tem iskrena hvala. Podružnica št. 30 iz Sharona, Pa., je ta mesec prispevala \$100, po \$50 pa št. 2, Chicago, Ill., in št. 53, Johnstown, Pa. Manjše vsote so poslale tudi druge podružnice ter posamezniki. Vsem najlepša zahvala.

Jugoslavija and Italy je našlo brošure, katero bodo naše podružnice dobile iz urada ZOJSA za razdelitev med člane. Uredil jo je in uvod napisal naš častni predsednik Louis Adamič. Vsebinska je posvečena izključno vprašanju italijansko-jugoslovenskih mej ter vsebuje članke maršala Tita, dr. Josipa Smodlake in Frana Barbaljca, ki je večak v tem predmetu. Spisana je v angleščini. Slovenski tekst članka "O razmejitvi med Italijo in Jugoslavijo", ki ga je napisal dr. Smodlaka, je bil poslan vsem našim podružnicam pretekli teden. Na razpolago imamo še nekaj iztisov. Kdor jih želi, naj sporoči v Sansov urad.

Na železnem okrožju Minnesote se je organiziralo nekaj shodov, na katerih bosta zastopala SANS predsednik Etbis Kristan ter član širšega odbora in tajnik ABZ Anton Zbašnik. Pomaga tudi brat Frank Klune. Na Elyju se vrši dne 29. oktobra, 4. in 5. novembra pa v Evelethu in Chisholmu. Podrobnosti bodo objavljene kasneje. V novembru se namerava obdržavati shode tudi v Indianapolisu in Detroitu.

Seja izvršnega odbora SANSa se vrši v Chicagu v petek 20. oktobra.

Urad za vojne informacije je dne 13. oktobra rekordiral na ploščo govor Slovincem v stari domovini. Uključuje pozdrave Slovenskega ameriškega narodnega sveta ter poročilo o njegovem preteklem in sedanjem de-

DR. DRAGO MARUŠIČ, minister za pravosodje in transportacijo v Subasičevi vladi. Dr. Marušič, bivši ban Dravske banovine, je bil eden izmed prvih Slovincem, ki ni hotel imeti opravka s Italijani in Nemci v Ljubljani in je pobegnil v hosto k partizanom. Silka SANS.

lu za Slovenijo. Govoril je Sansov tajnik Kuhel. Istočasno je bil rekordiran govor o združnem gibanju v Ameriki, tudi namenjen za Slovenijo. Tega je govoril blagajnik Sansa brat Cainkar.

Pevski zbor "Srečko Kosovel"
V Italiji se nahaja partizanski moški pevski zbor po imenu "Srečko Kosovel", ki šteje do 40 izvežanih pevcev. Sestoji po večini s Slovincem, ki so priključeni kulturni skupini X. ljubljanske udarne brigade. Dirigira mu profesor zagrebške univerze Rado Simoniti, ki je komponiral mnogo sodobnih slovenskih klasičnih pesmi, med njimi "Talcem", "Mesečina", "Bolan mi leži", "Tito" itd. Ta zbor je baje velikanska senzacija ter vzbuja zlasti med ameriški vojniki in civilisti veliko navdušenja. Ameriška igralska skupina, v nji umetnica-igralka Katherine Cornell, ter Brianth Ahern, Elaine Perry, Guthrie McClintic in drugi, skoraj ne morejo verjeti, da zamorejo ljudje pod takimi težkimi okoliščinami kot partizani kaj tako veličastnega in umetniškega gojiti. Naš poročevalec (ameriški vojak neslovenskega izvora) meni, da bi ta zbor moral priti na turo v Ameriko ter pravi: "When I say that it is the greatest choral singing I have ever heard in my life, I am not exaggerating one bit. The Don Cosacks sound like rusty gates in comparison. To us, who have never heard these songs or this type of singing, the impact of their work is overpowering. I am certain that they would sweep the population off its feet. You cannot resist the beauty of their songs and voices..."

Ni še dolgo nazaj, ko smo čitali v nekaterih listih, kakšni divjaki in razbojniki so ti partizanski "komunisti", ki delajo sramoto slovenskemu narodu! Pač!

Mirko G. Kuhel, tajnik.

Nekaj drobica
Chicago, Ill. — To pišem na moj 58. rojstni dan 2. okt. Iz fotografijnih posnetkov planeta marsa astronomi sklepajo, da je mars letos obkrožen z izredno vročim zračnim pasom. Morda pa imajo letos tudi tam glavne državne volitve?

Nedavno mi je prijatelj navsvoval, da naj grem v turško kopel. "Mogoče ti bo pomagalo," je rekel. En dan premišljujem, kaj bi storil. Končno sem se odločil, da bi bilo morda zares dobro po sedmih letih moje "arthritis" bolezni poskusiti še turško kopel. Verjemite mi, ti turki so me mazali in drgnili po obeh straneh, niso pa mi boleznijo olajšali, pač pa so me olajšali za pet "copakov". Ob tej priliki sem se prepiral, da ni med čikaškimi "turki" in turško "nevtraln" vladi nobene razlike. Mar ni tudi ona skozi vojno mažala po eni strani demokratske države in po drugi pa fašistične in dobivala od obojih municijo, blago in denar? Turki znajo!

Nedavno sem čital, kako so v ljubljanski operi obhajali Hitlerjev rojstni dan. Upam, da je bil to njegov zadnji. Nobena krvoločna zver na svetu ne doživi starost 55 let, a Hitler jih je. Te slavnosti "velikemu firerju v čast" se je udeležil tudi ljubljanski škof in se pridružil osta-

lim, ki so ob momentu največjega navdušenja zapeli himno tretjega rajha. Ko je p. Ambrožič tisto čital, ali si ni želel, da bi bil tudi on zraven? Po njegovem pisanju bi sodil, da mu je bilo. A nekaj pa nam je lahko jasno: Nič se nam ni treba več čuditi, čemu slovenski katoličani svoje lastne duhovnike siloma pošiljajo na drugi svet.

V časopisih se tu pa tam argumentira o vprašanju, ali naj bo nežni spol po tej vojni upravičen do moške plače. Nič pa ni še točno raztolmačil, ali se to vprašanje tiče plač v fabrikah, ali onih, ki jih možje prinesejo domov v svojih hlačah?

Poročenim ženam bi bilo svetovati, naj skrbje za svoje možičke, tudi ako z njimi niso stodoletno zadovoljne. Zavedajo naj se, da tega moškega materiala vsak dan bolj primanjkuje. Pa kaj šele bo! In končno je tudi nekaj boljše kot nič!

Leteti za nežnim spolom ni nobena nevarnost. Nevarnost nastane šele ko ga dohitiš.

Narava je ustvarila vsakemu posamezniku samo en jezik in dvoje usov. Vzrok? Vzrok je to, da lahko slišiš od drugih dvakrat toliko kot bi mogel en sam jezik dopovedati.

Med prejšnjim in sedanjem propreteto je velika razlika. V prejšnji smo izgubili svoje srajce na Wall Streetu, v današnji pa jih izgubljamo v pralnicah.

Ako se slučajno dogodi, da bo vojne v Evropi že letos konec, so veterani, ki bodo vrtnjeni z bojišča lahko sigurni, da jim prihodno pomlad ne bo treba prodajati jabolka na uličnih vogalih, iz enostavnega vzroka, ker jih že sedaj primanjkuje.

Večina "malih ljudi" na svetu znaša 99 odstotkov. In ta masa bi lahko vladala ves svet, namesto da se pusti vladati od enega odstotka. Čas je že, da večina ta en odstotek odpravi in preneha med sabo drug drugemu vratove rezati. Prične naj rajše pralivati svojo kri ne za tuje pijavke, temveč za svoje lastne človečanske pravice, do katerih smo mi, katerih nas je 99 odstotkov, prav tako upravičeni, kakor ostali en odstotek ljudi.

V zadnjih 25. letih je tehnika napredovala več kot v vsi pretekli ameriški zgodovini. Nadomestila je delavce, ne more pa po tem sistemu nadomestiti tudi konzumente.

Naše življenje je res silno komplicirano. Na ta svet smo prišli brez svojega dovoljenja in tako ga bomo morali tudi zapustiti, pa če je komu prav ali ne. Marsikdo se zaveda, da ga ne bo nihče pogrešal. In svet pa nas ne. Na ti zemlji so nas vedno krivo sodili in nikoli prav razumeli. Ko smo se rodili, smo bili angelji; ko smo dorasli v fantovsko dobo, so nas imeli za peklenščake, ko pa smo dosegli moško starost, pa za bedake. Ako se poročiš in vzgojiš veliko famulijo, te nazivajo za ignoranta, če pa nimaš otrok, ti očitaajo, da nisi patriot. Ako ostaneš bečlar, te dolže, da si brez človeškega usmiljenja. Ako zahajaš v narodne domove, si pijanec, ak ne, pa skopuh.

Ako si reven, pravijo, da si brez možgan; če si bogat, pa pravijo, da imaš srečo na svetu. Če imaš možgane, pravijo, da si "smart", a ob enem te imajo za "kruka".

Ko smo prišli na svet, so nas vsi hoteli poljubljati. Predno se poslovimo z njega, nas bodo breali.

Ako slučajno mlad umrješ, trdijo, da je bila sijajna bodočnost pred tabo. Ako pa doživiš pozno jesen človeškega življenja pa vsi žele, da bi čimprej napisal svoj testament. Takšno je naše življenje "od zibelke do groba".

Wendell Willkie je bil tudi eden izmed onih, ki je svet spoznal za takšnega kot je šele po 50 letih življenja. To spoznanje je bilo zanj smrtni udarec, ne pa njegovo srečo. Življenje in njegovo srce mu je ubila reakcija, a tudi ona mu bo morala prej ali slej slediti v grob.

John Chamazar.

Churchill na delu za tak dogovor z USSR, ki bi držal

(Nadaljevanje s 1. strani.)

ustanovitve pa do te vojne niti ene vlade, ki bi ne gojila do U. S. S. R. sovražnih tendenc. Grška republikanska vlada, ki je bila za prijateljske odnose z Rusijo, je bila strmoglavljena in nadomescena s fašistično orientiranim monarhom. Iran in Irak so si lastili Angleži za svojo sfero, Turčijo pa za svojo varovanko in zaveznico. Francozi so vladali v Siriji, Angleži so in še gospodarijo v Egiptu in več ali manj v vsem ostalem arabskem svetu, razen v tistem, ki je pod Francozi.

To se je v tej vojni zelo spremenilo. Sovjetska unija se ni zrušila, kakor je svet pričakoval, ampaka postaja od dne do dne močnejša in čedalje bolj vplivna svetovna velesila.

"Varnostnega oklepa" konec

Ena izmed posledic njenega uveljavljanja v Evropi in v Aziji je konec "sanitarne kordon", ki sta ga ustvarili ob nji angleška in francoska diplomacija, s sodelovanjem Vatikana, poljske reakcije in s pomočjo kapitalizma vseh dežel.

Angleže skrbi, če morda ne bodo šle Stalinove ambicije po tej vojni predalet, namreč, če nimajo namen izpodbijati angleške premoči v Sredozemlju. Tu so angleška oljna bogastva, tu je velik center angleške trgovine in glavna angleška pomorska pot v Indijo.

Obisk z resno nalogo

Tako sta šla 9. oktobra Churchill in Eden spet v Moskvo, da se s Stalinom in Molotovom pomenita, kako vse te križajoče se interese po tej vojni usoglasiti, da bosta ob velesili lahko zveli v mirnih odnosih med sabo in brez ruvarjenja druga proti drugi. Kajti pred to vojno je Rusija Veliki Britaniji nagajala kolikor je največ mogla, v Evropi s kominternom, v Mali Aziji z geslom, da spadajo prirodna bogastva ljudstvom ondotnih dežel, torej naj jih tujim kapitalistom vzamejo; ščuvala je prebivalstvo Indije, naj vrže angleški imperializem s svojih ram, in na Kitajskem pa je ruvarila proti evropskemu in ameriškem imperializmu z geslom, "Azija Azijatom!" Sedaj se ga poslužuje Japonska.

Glavne točke, ki potrebujejo sporazuma

Prvotno sta angleška in ameriška vlada v posvetovanjih s sovjetsko vlado želeli od nje izvedeti njene namene z ozirom na "komunizem". Ali ga bo Rusija še usiljevala drugim deželam?

Molotov je na sestanku v Moskvi Edenu in Hullu na to vprašanje odgovoril, da se Sovj. unija ne bo umešavala v notranja vprašanja drugih dežel, ali z drugimi besedami, da ne bo vprizirjala komunističnih revolucij.

Ampak to ni pomenilo, da ji je vseeno, če dežele okrog nje spet dobe take vlade, ki ji bodo sovražne. To je vzrok, čemu je poljsko vprašanje postalo tako opasno, a bo vsekakor rešeno po željah Moskve, dasi s koncesijami angleški in ameriški diplomaciji. To je vzrok, čemu Rusija podpira Tita, in čemu je s tako naglico zasedla Bolgarijo in izganja nemške čete iz Rumunije in Madžarske. In ob enem pritiska na Turčijo, da naj rajše postane sovjetska "sfera vpliva" namesto angleška, kot je sedaj.

Stari interesi in spori

Vse to so stari interesi v novem političnem ozračju. V Londonu upajo, da kakor jim je bilo mogoče vzlic vse-nu koncem konca skleniti zvezo s carsko Rusijo, tako jim jo bo mogoče ugraditi v sedanjo, ki je bila sicer že sklenjena in velja za dvajset let, toda še nima močnih tal. Zveza brez trdnih tal pa je rahla stvar. V nadi, da jo utrdita na temelju skupnega sporazuma z razdelitvijo sfer vpliva, to je, da ne bi hodile druga drugi v zelnik, sta se odločila dva najspretnejša torijska državnik angleškega imperija za njuno nedavno pot v Kremlin. Pravijo, da sta svojo misljo za

Anglijo zelo uspešno izvršila, in s tem tudi za Sovjetsko unijo. Koliko sta v resnici uspela, pa bo pokazala morda že bližnja bodočnost.

NEWYORSKA DRUŠTVA NA DELU ZA POMOČ JUGOSLAVIJI

New York, N. Y. — V tem mestu delujejo Jugoslovenska društva skupno, bodisi v delu za osvoboditev Jugoslavije, kot v raznih drugih skupnih akcijah, in od 18. sept. dalje, ko je dobil ZOJSA licenco za zbiranje in za dostavljanje potrebščin v Jugoslavijo, tudi za relief.

Na sestanku v ta namen, ki se je vršil 18. sept., je nad sto navzočih zastopnikov slovenskih, hrvatskih in srbskih društev sklenilo reliefno akcijo pod okriljem odbora teh skupnih društev takoj organizirati. Oziroma, posamezna društva so jo vodila že prej. Dalje so zaključili, da se ves dosedaj nabrani denar v približni vsoti \$15.000 izroči novi reliefni organizaciji, ki jo je ustanovil ZOJSA.

Zastopniki so ob enem izdelali obsežen načrt za zbiranje obleke in drugih potrebščin, ki jih bo poslala v stari kraj s prvo ladjo, ki bo na razpolago, prej omenjena nova reliefna ustanova.

Relifni odbor jugoslovenskih društev v tem mestu pa se uradno imenuje War Relief Fund of Americans of South Slavic Descent for Greater New York. V odboru so zastopani Slovenci, Hrvati in Srbi. Izmed prvih so v njemu Joseph Zavertnik, Ludvig Mutz, Anna P. Krasna in več drugih. — P.

JOHN SELAK V LOS ANGELESU POHVALIL PROLETARCA

John Selak v Los Angelesu si je naročil Proletarca pred letom. Dasi mu naročina ni še potekla, jo je letos 6. oktobra že obnovil in vrh tega poslal \$15 v sklad dvestotnih. O listu pravi, da mu zelo ugaja in obljublja poslati kak dopis, kadar bo utegnul. On obratuje delavnico "Selak Iron and Machine Works".

Francoski posvetovalni zbor dobi 246 članov

Ko je bil v Alžiru ustanovljen francoski osvobodilni odbor, je bil brez kake avtoritete nad sabo, razen zavezniške vojne oblasti. Pod de Gaulleom pa mu je bila dodana še takozvana posvetovalna skupščina, v katero je bilo imenovanih 60 članov, pripadajočih tistim strankam, ki so ostale nasprotne ne samo nemškimi okupatorjem, temveč prav tako tudi Petainovi vladi v Vichyju.

Od kar pa je šla de Gaulleova provizorična vlada v Pariz, dasi jo ameriška in angleška vlada še nočeta priznati za vlado, je posvetovalna skupščina povečana na 246 članov. Dasi nima pravice sprejemati postavi, je vendarle to avtoriteta, s katero se mora vlada posvetovati, in ki lahko njene posamezne člane kritizira in jih tudi primora s svojo moralno silo na resignacijo.

Francija rabi več rojstev

Vladni krogi v osvobojeni Franciji se med drugim pečajo tudi s problemom, ki je nastal vsled zmanjšanja rojstev in z naraščanjem smrti. Treba je dvigniti življenjski standard vsega ljudstva, pomagati podhranjenim otrokom k zdravju, in matere pridobiti roditi več otrok. Ako se družine ne povečajo, ne bo nove Francije, pravi poročilo vladnega oddelka za socialno skrbstvo. Vlada se je ob enem odločila ustanoviti nov portfelj v kabinetu — ministrstvo za družinsko skrbstvo.

Leteči roboti zahtevali veliko žrtev

"Leteči roboti", ki so jih Nemci spuščali s svojih bombnih skrivališč ob francoskem in nizozemskem obrežju na London in okoliške kraje v Angliji, so vzele življenje blizu 6.000 ljudem. 16.000 je bilo od njihovih eksplozij ranjenih in nad milijon hiš je bilo razdejanih ali pa poškodovanih.

Tuberkuloznih v USA več kot domnevano

V Pennsilvaniji je bilo do letošnjega 31. julija izmed vpklicancev na nabor odklonjenih 18.210 fantov vsled tuberkuloze.

Glad v Grčiji privabil jetiko med ljudstvo

Izmed šest milijonov prebivalcev v Grčiji, s katerimi je bil v stikih Rdeči križ, je en milijon bolnih na jetiki.

KO SE VLEŽETE K POCITKU: TRINERJEVO GRENKO VINO

Aka boste jemali Trinerjevo grenko vino z vitamini B-1 predno se vležete k počitku, boste naslednje jutro vstali kot prerofeni. Povžili boste svoj zajutrek z najboljšim apetitom; svoje delo boste začeli pravilno in razpoloženi boste z najboljšim humorjem ves dan. Trinerjevo grenko vino je priznано kot najboljšje odvajalno sredstvo. Uživate ga po navodilih, ki so na steklenici, in sprevideli boste, da vas bo vedno zadovoljilo. Nabavite si ga v bližnji lekarni. Ako vam ne more postreči z njim v teh izrednih dneh, pišite pobj na Joseph Triner Corp., 1333 S. Ashland Ave., Chicago 8, Ill.

DRŽAVLJANSKI PRIROČNIK

nova knjižica, s poljudnimi navodili kako postati AMERIŠKI DRŽAVLJAN.

Poleg vprašanj, ki jih navadno sodniki stavijo pri izpitu za državljanstvo, vsebuje knjižica še v II. delu nekaj važnih letnic iz zgodovine Zedinjenih držav. V III. delu pod naslovom RAZNO, pa Proglas neodvisnosti, Ustavo Zed. držav, Lincolnov govor v Gettysburgu, Predsedniški Zedinjenih držav in Poedine države z glavnim mestom, številom prebivalstva in velikostjo.

Cena knjižice je samo 50 centov s poštnino vred.

Naročila sprejema:

Knjigarna Proletarca
2301 S. Lawndale Avenue
CHICAGO 23, ILL.

POSLUŠAJTE

vsako nedeljo prvo in najstarejšo jugoslovensko radio uro v Chicagu od 9. do 10. ure dopoldne, postaja WGES, 1360 kilocycles. Vodi jo George Marchan

PRISTOPAJTE K SLOVENSKI NARODNI PODPORNJI JEDNOTI

NAROCITE SI DNEVNIK "PROSVETA"

Stane za celo leto \$6.00, pol leta \$3.00

Ustanovljajte nova društva. Deset članov(ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 S. Lawndale Ave.
CHICAGO 23, ILL.

Dr. John J. Zavertnik

PHYSICIAN and SURGEON
3724 West 26th Street
Tel. Crawford 2212
OFFICE HOURS:
1:30 to 4 P. M.
(Except Wed. and Sun.)
6:30 to 8:30 P. M.
(Except Wed., Sat. and Sun.)
Res. 2219 So. Ridgeway Ave.
Tel. Crawford 8440
If no answer — Call Austin 5700

BARETINCIC & SON

POGREBNI ZAVOD
Tel. 20-361
424 Broad Street
JOHNSTOWN, PA.

IZŠEL JE
DR. KERNOV
Angleško-slovenski BESEDNJAK
Cena \$5 s poštnino vred

NAROCILA SPREJEMA
PROLETAREC
2301 SO. LAWNDALE AVE., CHICAGO 23, ILL.

A FRIEND OF THE COMMANDER-IN-CHIEF

We suppose anybody who knows how news is slanted will understand why so much publicity was given to the story about the brawl at the Teamsters' Union gathering in New York, where President Roosevelt made his opening campaign speech.

It was a good story for the Republicans. It was intended to make people — especially people in rural communities, where unions are not universally favored — believe that the gathering was a rough-neck affair and that Roosevelt boosters are an American brand of storm troopers.

However, it is not surprising that many people should consider opposition to Roosevelt as a crime worthy of at least a right to the jaw.

The fight itself fits with the attitude of pro-administration forces who have persistently taken the position that the edicts of the president are equivalent to law. It fits with the slimy implication of the oft-voiced expression, "Hitler would be pleased to hear you say that," which has been used against Americans who questioned the wisdom of Roosevelt or his right to do even those things which were later declared unconstitutional.

That fight, we say, fits with the FUEHRER PRINCIPLE which has been accepted by many of Roosevelt's followers and which has been strengthened by the insistence with which he has been referred to by civilians as "our Commander-in-Chief."

As the story is told, what appears to be the ultimate crime committed by the Navy man was that they refused to state their political allegiance to the "Commander-in-Chief" and that, in defending themselves, they had "struck a friend of the Commander-in-Chief."

We remember the old adage, "Lord protect me from my friends; I can take care of my enemies myself," and sympathize with Mr. Roosevelt. He probably was embarrassed by the ardor of his supporters in this case.

However, it is up to him to do more than he has done—vastly more than he did when he referred to himself as "Commander-in-Chief" in agreeing to run for a fourth term—to kill the fuehrer viewpoint which obsesses so many of his friends.

The quantity and the quality of homage paid to Roosevelt by many people is both sickening and dangerous. It doesn't fit with democracy. It just "aint" American.—Reading Labor Advocate.

Economic Lesson III

Westbrook Pegler complains constantly about the lack of democracy in trade unions. But while some unions are run from the top, the overwhelming majority of unions have regular conventions and elections of officers.

But what about democracy in industry? The Metropolitan Life Insurance Company, for example, is legally owned by the 29,000,000 persons who hold more than 40,000,000 Metropolitan Insurance policies. Each policy holder, no matter how much insurance he holds, is entitled to one vote for company officers. 80 per cent of the policies are held by workers. Yet there is not one worker representative on the Metropolitan Board of Directors. The company's board has 24 directors who are connected with 137 other corporations; but not one with any trade union connection. In 1937-38, the company spent thousands of dollars fighting unionization of its agents. This never went to the policy holders for approval.

At annual meetings of nearly every corporation in the country, few stockholders appear to cast their vote for company directors, although each share of stock entitles the owner to a vote. Usually, no candidates are nominated to oppose the hand-picked directors selected by the company, using company funds, send out proxy forms soliciting the vote of each stockholder and it would require hundreds of thousands of dollars to challenge the smooth-running proxy machinery of large corporations.—The New Leader.

Nazi Liquidating Remnant Of Their Opponents

For Germany to continue waging a lost war would make little sense if the time so dearly expended were dedicated only to making a Wagnerian exit. Actually, the Germans are using the time in two ways: (1) in trying to complete the transformation of the Nazi movement into a world underground, as Joseph Driscoll pointed out in his fascinating report in the Herald Tribune of September 20; (2) in attempting to liquidate the opposition, as revealed by recent events. On September 10 Karl Gerdeler, the former Mayor of Leipzig, was hanged along with six others, among them William Leuschner, former Socialist minister from Essen and an anti-Nazi German labor leader from the beginning. A few days later the Berlin radio announced the death by British bombing of Ernst Thälmann and the Socialist Rudolf Breitscheidt. Swiss reports revealed the arrest of several former members of the Reichstag and the Prussian parliament. It is more than likely that the last phase of the war will see a mass murder of all elements from which may come the leaders of a movement to rebuild German democracy. This is the moment for the United Nations to issue a vigorous warning to the Nazis that they will be held responsible for all future atrocities against anti-Nazi Germans no less than for those committed against non-Germans. Himmler and his chief officers cannot by themselves kill the entire German anti-Nazi movement. An Allied bombardment by broadcast and leaflets might have a restraining influence on Nazis, even in the army and the police force, if they become convinced that acts of terror against their own countrymen would result in swift and ruthless retribution.—The Nation.

AMERICAN PRESS CIRCLES GLOBE

American publishing, now a big business venture, is going in for foreign circulation in a big way. A number of the bigger periodicals are planning foreign subsidiaries which will blanket the globe.

A number of the magazines got started this way when the government suggested they publish foreign editions which would reflect "the American way."

The leader in this field is the Reader's Digest, which started in 1938 with a British edition. A Latin-American edition was started in 1940, a Portuguese edition for Brazil in 1942, a Swedish edition in 1943 and an Arabic edition for the Middle East that same year. The total foreign circulation reaches over two million.

The second largest in the field is the Crowell publications (publishers of Colliers) which started

a magazine Victory for the OWI. There are English, French, Italian, Spanish, Portuguese and Arabic editions, with four or five Balkan additions planned. Victory, a slick technicolor job, is going into a million circulation.

Time has 16 foreign editions in the field but these are all in English aiming at soldier circulation over the world.

The Hearst and McFadden publication all had foreign editions before the war, mainly in England, but now intend to expand into Europe.—From The New Leader.

HEAVY RAIL TRAVEL AFTER WAR FORECAST

"The greatest travel urge in American history after the war" is anticipated by President R. B. White of the Baltimore & Ohio.

Not only will travel be greater but the "Iron Horse" will be better able to meet it. White declared in a speech at Cleveland.

THE MARCH OF LABOR

Consensus of British Empire's Labor Parties on World Issues

By HAROLD J. LASKI

LONDON.—For the last three weeks the Labor parties of the British commonwealth of nations have met for conferences on the issues of war and peace. The British Labor party, the C. C. F. (Co-operative Commonwealth Federation of Canada), and the Labor parties of Australia, New Zealand and South Africa, had a full and frank discussion of their position on these questions.

Two Labor parties were governing Dominions which sent delegates; while the British Labor party was an essential factor in Prime Minister Churchill's government, and the C. C. F. had just won control of another Canadian province and there was a real hope that in the next two or three years it would become the Dominion government in Ottawa. And less than 20 minutes' flight from the meeting place, the armies of the United Nations were driving forward toward victory in Europe.

The conferences were an impressive series of discussions among Socialists linked by common purposes and by a unique tradition. The delegates met, to recommend as equals, a body of principles for the Labor parties of the Commonwealth.

No one there doubted that the war against Germany and Japan was a single war which must be fought to a decisive victory; no one doubted either the need of a world organization with power at its disposal to prevent the use of war as an instrument of national policy.

Done with Imperialism

All were agreed that the fulfillment of the Four Freedoms for peoples of all nations was a basic safeguard against the revival of aggression by any power after victory; all were agreed that those freedoms depended upon the building of an expanding economic universe, which in its turn, was beyond the power of a capitalistic society to erect.

Democracy was endangered everywhere that vested interest could challenge the power of the state to make freedom related to equality. The delegates were done with imperialism, in whatever garb it clothed itself. The attitude of South Africa to its native problem was fiercely criticized, as was the failure of Britain to win the friendship of a free self-governing India.

For Lasting Unity

Great emphasis was laid by delegates from Canada, Australia and New Zealand that friendship with the United States was fundamental to their development as well as for their defense. All members agreed that the British Commonwealth could justify itself only by making other nations see in its existence neither a threat to their safety nor a danger to their well-being.

All delegates agreed that the

prospect of peace depended upon the ability to make the next era in very truth the "Century of the Common Man"; they recognized that unless the unity of the United Nations was maintained after victory, there would be an inevitable, perhaps even rapid, drift to a third world war.

True Commonwealth

If the delegates were opposed to a "Carthaginian peace," none favored "soft" treatment of Germany and Japan. They felt the enemy powers must be disarmed and kept disarmed and must be occupied by the Allies until it was clear that the forces of aggression, both military and economic, were uprooted from both. Nor could the enemy nations be allowed to use economic resources for ends which might look to aggression as one of its means.

Laborites of the British government spoke of the international political and economic situation. Their approach, freely examined, showed that nothing could have been made clearer than the fact that just as the first World War gave birth to the dominion status, which received its decisive expression in the Statute of Westminster, so the second World War implied a Commonwealth development which made the equality of the states far more profound and more important than it had been in the autumn of 1939.

The Dominions spoke frankly of what they expected from Britain. They were emphatic that organs of consultation must be made more effective on a Socialist as well as on the governmental plane; and while they accepted the principle that neighborhoodship looked towards a more genuine regionalism, they insisted that it must function within the framework of a new world order.

No less impressive was their insistence that a Socialist International be rebuilt with the greatest possible speed and that an understanding be reached with the Soviet Union which would prevent the disruption of working class unity as happened in the period between the two world wars.

I think I do no injustice to any members of the conference to add that no delegation was more able in statement or more persuasive in action than that of Canada.

Able Canadians

Its leader, M. J. W. Caldwell, reminded me of the quiet efficiency of the late Arthur Henderson (British Labor M. P.). His collaboration with his colleagues — like the academic Prof. F. R. Scott, who teaches civil law at McGill University, or the trade unionist Clarence Gillies, miners' member of the Canadian Parliament — was a model of how to use the resources of the Socialist movement at their maximum level.

I think all of the delegates regretted that there was no Socialist movement in the United States today either bold in its leadership

IN THE WIND

From THE NATION

A brochure soliciting subscriptions to "Industrial Relations", "a magazine for employers," contains this summary of a forthcoming article on Plant Protection: "Indications are that we are in for a wave of strikes and labor trouble when 'down-grading' and layoffs begin—how others are preparing by building strong plant police and protection systems—use of women in policing plants and how to train them."

Captain Marvel, a comic-strip hero of the Superman variety, finishes his war missions this month, and next month begins an assignment on the "International Police Force."

Have you seen those street-car posters advertising a sunburn lotion, illustrated by a Varga girl of the type that got Esquire into trouble with the Post Office? If you haven't there's reason. Tide, an advertising trade magazine, reports that delighted male citizens throughout the land have been tearing down the posters and taking them home. The advertising agency is having serious difficulty in keeping up with the depredations, and the lotion is selling in great volume.

A curiosity shop in New York offers Landon-for-President buttons for sale. A friend of ours has been wearing one around town for a week, but nobody has noticed it yet. We find that fact very disturbing.

Festung Europa: The Nazi press in Denmark recently quoted with approval the British military commentator Liddell Hart's aphorism, made during the Blitz, "The defensive is the best offensive."

YUGOSLAV-AMERICAN MUSIC FESTIVAL

The annual Yugoslav-American music festival under Palandech's newspapers auspices will take place Sunday afternoon, October 22nd, at the American Auditorium, 1436 West 18th st., at 2:30 P. M.

A galaxy of eminent artists will appear on the program under the direction of Prof. Alexander Savine. Operatic and popular singers, dancers and choral societies of every Slav group will be represented in large numbers. Tamburiza orchestras and popular dance music will be played for the musical in the afternoon and for the ballroom dancing in the evening. The Serbian Singing Society "Sloboda" will sing.

Among the prominent Slovene artists who will appear on the program are the Slovene Women Union Choral Club of the SZZ; Miss Mary Ann Martinek, the sweet voice coloratura singer; Frank Gradisek's melody quartet and the famous Plut Trio, the gifted Slovene instrumentalists.

The admission is only 50 cents. All men and women in service uniforms will be welcomed and admitted free.

WHEN POPE BLESSED FRANCO

"A telegram from the Pope expressing 'sincere thanks for Spain's desired Catholic victory' and conferring his Apostolic blessing, was received by General Franco at Burgos yesterday, states Reuter."

"Lifting up our heart to the Lord," stated His Holiness, "we give sincere thanks with your Excellency for Spain's desired Catholic victory. We express our vows that your most beloved country, peace attained, may undertake with new vigour the ancient Christian traditions which made her great."

"With affectionate sentiments we send your Excellency and the whole noble Spanish people our Apostolic blessing." — "News of the World," 2nd April, 1939.

DIET NOTE

The most enjoyable way to follow a vegetable diet is to let the cow eat it and take yours in roast beef.

or resolute in its direction for we felt that a great Socialist party in the United States is of fundamental importance for the future. No less regretted was the absence of a free India from our councils. The Four Freedoms cannot be achieved while they remain unapplied to British India. — Overseas News Agency.

"Our Work is Now Being Recognized..."

Louis Adamic's Report at Annual Meeting of United Committee of South-Slavic Americans in Pittsburgh, Pennsylvania, Sept. 22, 1944

Mr. Balokovic has asked me to give you an account of the work of the United Committee from the summer of 1943 through the spring of 1944—the period during which I served as president. I shall make my report general and as brief as I can.

At the risk of immodesty, I think we can all be proud of that period. Our job then was publicity—of explaining the developments in Yugoslavia which baffled many of our fellow Americans who are not of Yugoslav origin. It was a job of fighting one of the most vicious, successful, and amazing lies in recent history: Of course, events in Yugoslavia helped us immensely, but it was a tough and taxing job, nonetheless. It was my privilege, my good fortune to direct that job. If you don't know in detail exactly how it was done, you know the result. We won.

Last January I knew that we had won. After that all we had to do was to clear away the rubble. So, when late in March I was obliged to withdraw from activity, my mind was fairly at ease.

I think that in that first period we rendered a real service to the United States and to Yugoslavia, indeed, to the whole cause of the United Nations—to the cause of winning not only the war but a sound peace.

Our work is now being recognized. As you know, a few weeks back I received a letter from Marshal Tito, who recognizes—in most generous words — what we have done. We also had letters from Dr. Smodlaka, commissioner of foreign affairs in the Yugoslav Peoples' Liberation Committee. He, too, recognizes what has been done in America by our group. Lately recognition has come to us from several American sources—newspapers, organizations, and influential individuals.

Let me speak for myself for a moment and tell you that I went into this work as much for the sake of America as for Yugoslavia. A year and a half ago I began to feel that this country—which is my country—was in danger of reaction, of political backwardness, which, if it got a foothold in our national life, might be hard to dislodge for many years or even decades to come. Succumbing to the Draza Mikhailovich falsehood was symptomatic of that danger. I thought it was my duty as an American to do something about it. That was one of the main reasons why I accepted the presidency when you elected me fifteen months ago.

In America, the work of our Committee reached a kind of climax in the incident at Gary, Indiana. There we and the whole progressive tradition of this country were challenged by a combination of native-American and foreign reaction. As Americans who were deeply interested in the cause of the Partisans under Tito, we met that challenge—we of the Committee and the people of Gary—and we won against the Fitches and Hearsts and McCormicks — won for America and Yugoslavia for freedom and democracy. I think that after the war, when we get a chance to tell them, Tito and his fighting Yugoslavs will be greatly interested to learn of that particular American democratic development in Gary, Indiana — in the U. S. A.

As I told you, when I was obliged to withdraw as president, the job of the first period was largely finished; also the Committee had gained prestige and was in good shape financially.

The Committee was fortunate too in having had from the start the active and constant services of a number of excellent people— notably Mr. Zlatko Balokovic, the Rev. Strahinja Maletich, Mr. Frano Petrinovic, the late Martin Bogdanovich (*) and the office force: Miss Charlotte Muzar, Miss Anne Traven and Mr. Vincent Ujeic.

We were fortunate too in other leaders and members, who were not in the office but who gave generously of their time and energy. As president, I was in frequent touch with Zarko Bunecich, Ethin Kristan, Peter Peff, Janko Rogelj, Victor Sharenkoff, Mirko Markovich and Mirko Kuhel; and always with Zlatko Balokovic and Frano

Petrinovic. Their advice was invaluable. But I'm sure that there were others whose names do not at the moment occur to me and who, too, were very helpful.

Besides these, we in the United Committee office had the support—financial and moral—of many Yugoslav American groups and individuals throughout the country—in New York City, Pittsburgh, Cleveland, Chicago, Gary, Milwaukee, St. Louis, Kansas City, and on the Coast. I shall not mention all of them by name. In fact I shall mention but one group and one individual. The group is the Yugoslav Seamen's Club in New York. They helped us pack and mail our pamphlets and bulletins. The individual whom I want to mention happens to be among us today: my friend—our friend—Nick Bez from Seattle, a successful businessman out there who, on learning of our work, came to our support full blast.

If I'm not mistaken, Mr. Bez is largely responsible for over ten thousand dollars made available for our work. He is the moving spirit behind the American Committee for Free Yugoslavia in Seattle. In addition to all that, he was immensely helpful to me in Washington, D. C., where he knows everybody and where his contacts were invaluable when our light was toughest. I shall never forget an evening he arranged for me so that I could talk about Yugoslavia to four important members of the United States Senate and several significant officials in the Administration.

I don't believe that Nick wants me to talk about him too long; I shall merely emphasize that I have a deep feeling of special debt to him because he was not, still is not, a member of the Committee, yet he rendered a service whose scope and importance, believe me, cannot be exaggerated. Learning that he was in Washington this week, I inveigled him into coming here, so that I might have a chance to say these words to his face—and so 'at I might ask you, the Committee, to recognize what he's done. Applause.)

Now to come back to our situation last spring. Mr. Balokovic, of course, was the logical man to take over, and it was fortunate that he was personally in a position to assume the task and the responsibility.

To repeat: the first period — which was largely political — ended early last spring. But we had been thinking of the next period before the first one ended. We knew that relief would be of paramount importance as the liberation of Yugoslavia approached. That time is here now. Mr. Balokovic and Mr. Maletich will report on that; and I expect we're going to have a general discussion of it. I want to say just this—that I hope for as much unity in the relief as we had in the political period.

Finally, I want to thank you all from the depth of my heart for the fellowship which I have enjoyed since we formed our Committee, and for the privilege you afforded me in permitting me to serve the cause that for many of us right now is personally symbolized by Tito. It is actually the cause of the common man everywhere. This Committee has a worthwhile future only if we—all of us—continue to serve that cause boldly, honestly, with everything we have. I am confident that none of us wants to do anything else. Our effort has been in the right direction. We'll continue that way—boldly, unitedly, honestly, with the passion that lives in us because we stem from Yugoslavia and live in America. We owe that to ourselves as men and women—to America — to Yugoslavia—to the clearest, most heroic figure of this war, Marshal Tito.

(*) The Committee paid tribute to the late Martin Bogdanovich by standing in silence for one minute.

FOOD FOR WORKERS

War plants which have not yet installed eating facilities for workers were called upon to do so by Manpower Chief Paul V. McNutt. Good plant feeding facilities help boost production by reducing absenteeism and labor turnover, McNutt declared.